

התקציבים המיועדים לאוכלוסייה הערבית מתקציב המדינה לשנת 2019

מסמך זה חובר ע"י :

אמיר טועמה

ראש תחום קשרי ממשל

פרסום זה נעשה בשיתוף פעולה עם :

התכנים במסמך זה מייצגים את עמדת מרכז מוסאוא, ואין לשייך אותם לקרנות או לארגונים התומכים בפרויקט.

הדעות המובעות בפרסום זה אינן משקפות בהכרח את דעותיה של קרן פרידריך אברט.

שימוש מסחרי בפרסומים של קרן פרידריך אברט ללא אישור בכתב של הקרן אסור בהחלט.

מסמך זה פורסם כחלק מפרויקט זכויות שנתמך גם על ידי:

kerk
in actie

European Union

תוכן עניינים

4	מבוא
5	ממצאים עיקריים
6	תקציב המדינה לשנת 2019
8	החלטות ממשלה ייעודיות
10	משרד החינוך והמועצה להשכלה גבוהה (מל"ג)
17	משרד הכלכלה והתעשייה וזרוע העבודה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים
24	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
27	משרד הבינוי והשיכון
34	משרד הפנים והרשויות המקומיות
37	משרדי המדע והטכנולוגיה והתרבות והספורט
39	משרד התחבורה והבטיחות בדרכים
42	משרד הבריאות
45	משרד החקלאות ופיתוח הכפר
47	משרד המשפטים
48	משרד ראש הממשלה והמשרד לשוויון חברתי
50	המשרד לפיתוח הנגב והגליל
51	המשרד לביטחון פנים
53	משרד התיירות
54	הרשות הממשלתית למים ולביוב ומשק המים
55	מקורות
59	נספחים

מבוא

תקציב המדינה הינו הכלי המהימן ביותר המשקף את מדיניות הממשלות, סדרי העדפויותיהן ותכניות העבודה בכלל, ושל ממשלות ישראל לדורותיהן בפרט. שהתקציב הוא, בין היתר, מנגנון הקצאת משאבים חברתי הן מצד ההוצאות והן מצד ההכנסות.

על אף שתקציבי מדינת ישראל בשנים האחרונות עברו שינויים לא מעטים (כמו צמצום בחוק ההסדרים והעברת תקציב דו-שנתי – נוסף לשינויים סובייקטיביים כמו התגברות השפעת הפוליטיקאים, היחלשות פקידי האוצר וגירעון שמגיע עד לכ-3.8%), חלקה של האוכלוסייה הערבית מהתקציב לא השתנה מהותית במרוצת השנים, וניתוח התקציבים מעלה תמונה חדה וברורה לתקצוב החסר בכל סעיפי התקציב (הן על פי החלק היחסי של האוכלוסייה הערבית מסך האוכלוסייה בישראל אל מול חלקה היחסי מכל סעיף תקציבי, והן על פי המודלים הכלכליים להערכת הצרכים של הסעיפים השונים). ניתוח התקציב מראה אפליה שיטתית הנובעת מאסטרטגיה ותפיסת העולם של ממשלות ישראל כלפי הציבור הערבי בישראל.

אחרי אישור תקציב המדינה לשנת 2019 על ידי הממשלה והכנסת, עורך מרכז מוסאוא לזכויות האזרחים הערבים מסמך זה, במטרה להציג את הצרכים התקציביים של האוכלוסייה הערבית ולהשוות אותם עם התקציבים שהחברה הערבית צפויה לקבל במסגרת תקציב המדינה לשנת 2019. באותה עת, מרכז מוסאוא מקדם את הרעיון שלפיו לכל אזרח יש את הזכות להבין את מהות תקציב המדינה, לדעת לקרוא אותו ולהסיק ממנו לגבי מדיניות הממשלה בשנים הבאות. לכן, קיים הסבר לגבי כל סעיף במסמך זה.

המידע שמוצג במסמך זה מסתמך על נתונים כפי שהשתקפו מ :

1) בחינה מעמיקה והערכה המבוססת על מודלים כלכליים של הדרישות התקציביות לטיפול בסוגיות השוטפות, מצד אחד, וצמצום הפערים בין האוכלוסייה הערבית למקבילה האוכלוסייה היהודית, מצד שני, ושאיפה לפיתוח ושיפור מצבה הכלכלי של האוכלוסייה הערבית.

2) קריאה וניתוח התקציבים שאושרו בשנים האחרונות, כלומר ניתוח וביקורת בדיעבד לתוצאות ההקצאות שהיו וההשפעות וההשלכות שלהן על האוכלוסייה הערבית מחד, ומאידך בדיקה של ההקצאה בספרים אל מול הביצוע בפועל.

* חשוב להדגיש שמסמך זה מתרכז בסכומי התקציב שהם במסגרת הוצאה נטו לשנה מתקציב המדינה בסכומים של "מיליוני שקלים (מלש"ח), אלא אם הוזכר אחרת.

ממצאים עיקריים

מנהיגות הציבור הערבי, ביוזמת מרכז מוסאוא והוועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות הערביות וחברי הכנסת שנבחרו על ידי הציבור הערבי, הציגו בפני משרד האוצר ביולי 2015 תכנית עבודה שדרשה הקצאת 6.4 מיליארד שקלים מדי שנה באופן ייעודי ליישובים הערבים. הממשלה דחתה את ההצעה ואישרה ב-30 בדצמבר 2015 תכנית רב שנתית בסכום שנע בין 9.7-15 מיליארד שקלים לחמש שנים, כלומר בין 3-1.8 מיליארד שקלים בשנה (החלטת הממשלה מס' 922).

בדיקת יישום החלטת הממשלה מס' 922 מעלה כי הסכום המתוקצב ליישובים הערבים קרוב יותר ל-9.7 מיליארד שקלים ולא עומד על 15 מיליארד שקלים. תקציב זה לא יסגור את הפערים בתשתיות בין היישובים הערבים ליהודיים ולא יביא לשילוב אמיתי של הציבור הערבי בצמיחה הכלכלית-חברתית.

מרכז מוסאוא והציבור הערבי דורשים תקציבים ייעודיים במסגרת העדפה מתקנת על מנת לסגור את הפערים ולהמשיך משם באופן שוויוני אל פיתוח כלכלי רחב של האוכלוסייה הערבית. האפליה המערכתית נגד הציבור הערבי היא שהביאה לפערים החברתיים-כלכליים מלכתחילה ומשקפת בבירור את מדיניותן המפלה של ממשלות ישראל לדורותיהן נגד הציבור הערבי במדינה.

הממצאים הכלליים מציגים תמונה עגומה כאשר מדובר על הצרכים של הציבור הערבי מול התקציבים המוקצים בפועל, וזאת למרות התכניות הרב-שנתיות שהממשלה מתגאה בהן תמיד ושאינן מסוגלות להביא שינוי אמיתי. בסופו של דבר, אנו דורשים שינוי במנגנון התקצוב במדינה על מנת להיטיב עם האוכלוסיות שמקבלות פחות, כגון האוכלוסייה הערבית. אך באותה עת, אנו דורשים ממשרדי הממשלה להנהיג מדיניות של שקיפות מוחלטת במשרדים. זאת מאחר וכיום, בנוסף לאפליה בתקציבים, המשרדים אינם מספקים את כל המידע לגבי תכניות העבודה שלהם ואופן הקצאת תקציבים ספציפיים. לבסוף, למידה כוללת של אופן הקצאת התקציבים מציגה גם את מצב המשילות ברשויות המקומיות הערביות, ואיך מעקב וסיוע מצד משרדי הממשלה יכולים לעזור בתהליך הפיתוח הכלכלי-חברתי של הרשויות הערביות.

תקציב המדינה לשנת 2019

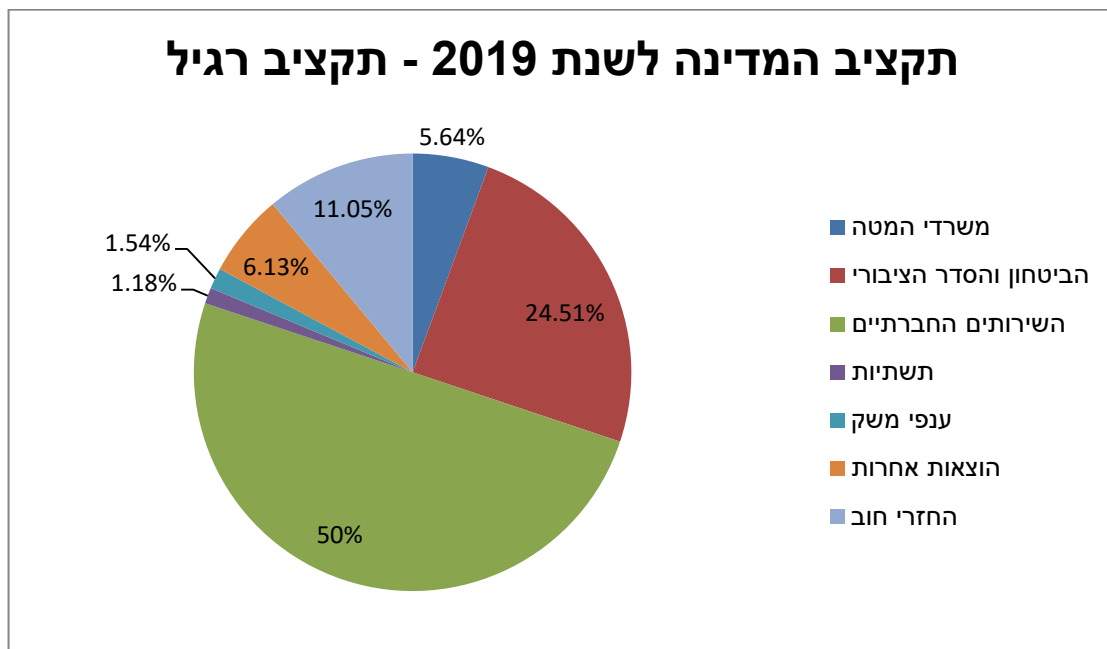
תקציב המדינה לשנת 2019 מסתכם בסכום הוצאה כולל של 479,604,627,000 שקלים. בסקירה כללית של סעיפי התקציב לפי חלוקה משרדית, אפשר לראות בבירור שתקציבי כל משרדי הממשלה גדלו מאז אישור תקציבי שנות 2017-2018 עקב הצמיחה הכלכלית במדינה.

בסופו של דבר, ולמרות התקציבים הגדלים, הציבור הערבי משלם המסים אינו מקבל את חלקו מהגידול התקציבי, והתקציב אינו עורך שינויים מהותיים לסגירת פערים בין החברה היהודית והערבית.

לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, הממשלה שמה לה למטרה לטפל בתחרות וביוקר המחיה, לקדם שוויון הזדמנויות לכלל התושבים ולצמצם את אי-השוויון, שהיא מטרה חברתית לשמה. למרות הצהרות הממשלה ומשרד האוצר לא באמת פועלים על מנת להשיג מטרות חברתיות אלו, וכוונותיהם משתקפות בתקציבים הדלים המיועדים לציבור הערבי במדינה שחש על בשרו את בעיית אי-השוויון והרחבת הפערים.

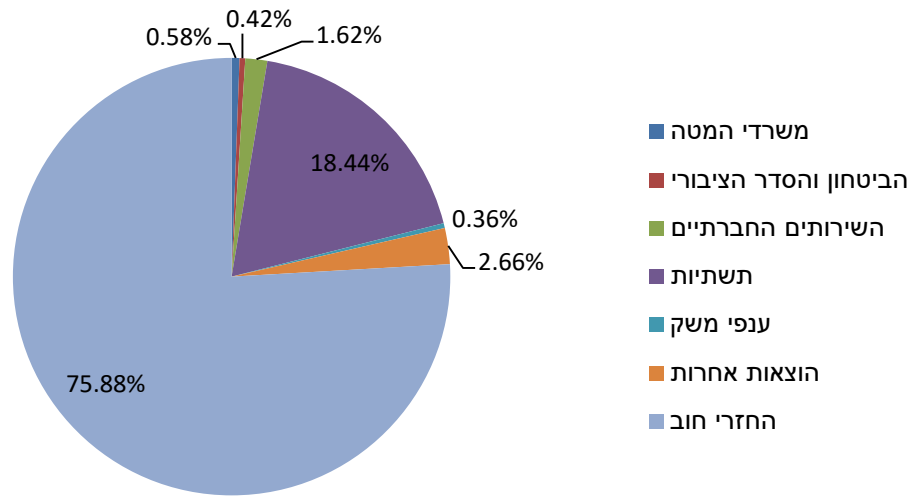
להלן חלוקת תקציב המדינה לשנת 2019 :

סכום התקציב הרגיל : 353,950,677,000 שקלים

סכום תקציב הפיתוח : 125,653,950,000 שקלים

תקציב המדינה לשנת 2019 - תקציב הפיתוח

החלטות ממשלה ייעודיות

הממשלה קיבלה משנת 2015 מספר החלטות ממשלה ייעודיות, שמרכז מוסאוא מנסה לאתר את הסעיפים התקציביים הרלוונטיים לביצוען. החלטות הממשלה עסקו ביישובים הערבים, ביישובים הערבים הבדואים בנגב, ביישובים הערבים בדואים בצפון וביישובים הערבים הדרוזים.

החלטת ממשלה מס' 922

צעדים למטרת "צמצום הפערים" כוללים את החלטת הממשלה מס' 922 מיום 30.12.2015 תחת הכותרת "פעילות הממשלה לפיתוח כלכלי באוכלוסיית המיעוטים בשנים 2016-2020", שתוקצבה בכ-9.7 מיליארד שקלים במשך 5 שנים. כאשר החלטת הממשלה פורסמה נטען כי היא תגיע לכ-15 מיליארד שקל.

חלק קטן מאוד מהתקציבים הועבר לביצוע בשנים 2016-2018, ולגבי החלק הגדול, קיים קושי לאתר את התקנות התקציביות הרלוונטיות. משרדי הממשלה השונים אינם מספקים מידע מספק לגבי סטטוס יישום התוכנית, ואינם פועלים לתמרץ את העברת התקציבים לגורמים הרלוונטיים, לרבות הרשויות המקומיות הערביות, וגם אינם עוזרים בהתגברות על החסמים השונים. וזאת למרות שכבר עברו שלוש שנים מאז יצאה התוכנית לפועל.

מאז דצמבר 2016, וביוזמת מרכז מוסאוא, נערכו בוועדות השקיפות, הצדק החלוקתי והכספים של הכנסת מספר דיונים אשר היו אמורים במסגרתם לעקוב אחרי יישום החלטת הממשלה 922 בהשתתפות משרדי הממשלה האמונים על יישום ההחלטה. כמובן שהדיונים בוועדות הראו את האופן המפלה בו משרדי הממשלה אינם מעבירים את התקציבים לפי לוח הזמנים, ואם הם מעבירים, אז רק חלק קטן. הוועדות גילו שקיים קושי רב בהבנת אופן העברת התקציבים, כי נציגי משרדי הממשלה אינם מראים את התמונה המלאה. אופן העברת התקציבים לאוכלוסייה הערבית בשנת 2019 חייב להשתנות ולהתאים את עצמו ללוח הזמנים של החלטת הממשלה.

מי שבוחן את הסכום מנסה להבין את הפער בין 9.7 מיליארד ל-15 מיליארד שקלים, כיצד ממשלה מקבלת החלטה שעלותה לא מדויקת וברורה. בדיקה מעמיקה העלתה שמשרד החינוך מסרב לבצע את החלטת הממשלה בנושא שינוי שיטת תקצוב התלמידים הערבים. תלמיד יהודי מקבל בכל סוגי בתי הספר סכומים גבוהים יותר מתלמיד ערבי. משרד החינוך שאמור היה, כחלק מהחלטת הממשלה, להסיט תקציבים באופן דיפרנציאלי מסרב לעשות זאת. הסכום השנתי עומד על כ-1.4 מיליארד שקלים, ומכאן נובע הפער. משרד האוצר והממשלה חייבים לטפל באפליה המערכתית של משרד החינוך נגד התלמיד הערבי.

החלטה 922 התקבלה ביום 30.12.2015, לאחר אישור תקציב המדינה לשנים 2015-2016, ולכן רוב תקציבי ההחלטה נתקעו בוועדת הכספים של הכנסת. עד עתה, טרם הועברו כל התקנות התקציביות ליישום החלטה 922 בשנת 2018 או אפילו בשנת 2019. משרדי הממשלה מודיעים מעל לכל במה כי הם יעבירו כספים שלא נוצלו בשנים 2016-2017 לשנים הבאות. שיטה זו של סחבת ביישום החלטות ממשלה ליישובים הערבים מוכרת מאז שנת 2000 ומעמיקה את הפערים. יש לוודא

שהממשלה תציג את תקצוב החלטות הממשלה ליישובים הערבים בסעיפי תקציב
ברורים ותדווח מדי רבעון לכנסת על היישום.

משרד החינוך והמועצה להשכלה גבוהה (מל"ג)

2019	2018	
60,456,672,000	56,174,410,000	תקציב משרד החינוך
1,361,689,000	617,880,000	תקציב הפיתוח של משרד החינוך
11,506,233,000	10,766,039,000	תקציב המועצה להשכלה גבוהה
73,324,594,000	67,558,329,000	סה"כ תקציב של משרד החינוך והמועצה להשכלה גבוהה

תקציב משרד החינוך והמל"ג הוא התקציב החברתי הכי גדול בספר התקציב הכולל של מדינת ישראל. התקציב גדל משמעותית במהלך השנה האחרונה ויעמוד בשנת 2019 על סכום של כ-73.3 מיליארד שקלים, כך שנוסף סכום כולל של כ-6 מיליארד שקלים בשנה.

בספר עיקרי התקציב שפורסם יחד עם ספר התקציב, הבהיר אגף התקציבים במשרד האוצר שהדגש בשנת 2019 יהיה על צמצום הפערים והגדלת שוויון ההזדמנויות, המשך חיזוק לימודי המתמטיקה וחיזוק לימודי האנגלית, המשך צמצום יחס מורה-תלמיד ובינוי כיתות.

סקירה כללית

לפי דו"ח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת שפורסם ביולי 2018, מספר התלמידים בחינוך הערבי הוא כ-555 אלף תלמידים שמהווים כ-25% מכלל התלמידים במדינה. 45% מהתלמידים לומדים בבתי ספר יסודיים, 20% מהתלמידים לומדים בגני ילדים ו-35% מהתלמידים הם תלמידים על-יסודיים.

שיעור הנשירה של תלמידים בגילאי 14-17 בחינוך הערבי גבוה בכ-4% משיעור הנשירה בחינוך העברי. מבחינת הישגים לימודיים, נראה שהחינוך הערבי משפר את הישגיו משנה לשנה: אך מאחר ובכל שנה חל גידול בשיעור הזכאים לתעודת בגרות בשתי מערכות החינוך, הפער שנוצר לטובת החינוך העברי נשמר. לפי נתוני משרד החינוך, בשנת 2018 שיעור הזכאות לבגרות בחינוך הערבי הוא 61.65% ובשנת 2019 שיעור הזכאות צפוי לעלות לכ-62.83%. בשנת 2018 אף הוצב על ידי משרד החינוך יעד להעלאת שיעור הזכאות לבגרות בחינוך הערבי בשנים 2021-2022 ל-67.53%.

שעות דיפרנציאליות

כאשר מדובר על תקציב שעות לתלמידים, רוב התלמידים הערבים משתייכים לקבוצת הטיפול החלשה והחלשה-בינונית, כאשר רוב התלמידים היהודים משתייכים לקבוצת הטיפול החזקה והבינונית-חזקה. מצב זה משקף את המצב

החברתי-כלכלי העגום ביישובים הערבים לעומת המצב ביישובים היהודיים, ובכך קובע שהפער אכן קיים ושמשד החינוך אמור לתקצב שעות לימוד דיפרנציאליות על מנת לסגור את הפער בכפוף למדדי הטיפול.

למרות הצורך, הנתונים מראים שתלמיד ערבי בחטיבת ביניים מקבל כ-1553 שקלים בשעות לימוד פחות מתלמיד יהודי, ובחטיבה העליונה התלמיד הערבי מקבל כ-7000 שקלים פחות מתלמיד יהודי. בבתי הספר היסודיים, המצב הוא הפוך, כאשר תלמיד ערבי מקבל 712 שקלים יותר מתלמיד יהודי. הפער הגדול בתקציב שעות לימוד יכול להיסגר על ידי הנהגת מדיניות תקציב דיפרנציאלי מתאים מטעם משרד החינוך. בנוסף לכך, דו"ח ה-OECD מספטמבר 2018 מדגיש כי על המדינה לבצע רפורמה מקיפה ולשים דגש על מערכת החינוך הערבית עקב הפערים הקיימים.

לפי החלטת ממשלה מס' 922, משרד החינוך אמור להקצות סכום של כ-5.8 מיליארד שקלים לתקצוב שעות דיפרנציאליות במערכת החינוך הערבית. במילים אחרות, 1.16 מיליארד שקלים בשנה החל משנת 2016 עד שנת 2020. מיום קבלת החלטת הממשלה ועד עכשיו, משרד החינוך סירב להקצות את התקציב שהוא בעצמו קבע כתוספת להחלטה.

מנכ"ל משרד החינוך שמואל אבואב הצהיר בשנת 2018 שהתקציב המוקצה למטרה זו בפועל בשנים 2016-2020 הוא 300 מיליון שקלים בלבד! הצהרה זו מראה על משקפת את המדיניות המפלה של משרד החינוך בכל הנוגע לתקצוב דיפרנציאלי.

התכנית הרב-שנתית לפיתוח כלכלי ביישובים הערבים בישראל שגובשה על ידי מנהיגות הציבור הערבי כולל מרכז מוסאוא, קבעה שיש להקצות סכום של 2.5 מיליארד שקלים בשנה כדי לסגור את הפער בתחום החינוך בכפוף לחוסר בתקציב, קרי סכום של 12.5 מיליארד שקלים ב-5 שנים, ולא הסכום של 5.8 מיליארד שקלים שנקבע על ידי משרד החינוך. ביוני 2018, הצהיר שוב מנכ"ל משרד החינוך שבשנת הלימודים 2018/2019 יתחיל משרד החינוך בביצוע פיילוט של תקצוב דיפרנציאלי בכמה יישובים ערבים. למרות ההצהרה, משרד החינוך לא פרסם תכנית מפורטת לגבי איך תקצוב זה ייצא לפועל.

תקציב ההוצאה נטו של משרד החינוך של שנת 2019 אינו כולל סעיף או תקנה של תקצוב דיפרנציאלי למען מערכת החינוך הערבית. זאת למרות שספר עיקרי התקציב קובע בבירור שמשרד החינוך שם דגש על צמצום פערים על ידי הקצאת שעות לימוד נוספות לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי חלש באופן כללי.

באוגוסט 2018 נודע לנו שעוד כלי המשמש לצמצום פערים משרד החינוך והוא כיתות התגבור, מוקצה בצורה לא שוויונית: משרד החינוך הקצה את רוב כיתות הלימוד במסגרת התכנית לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי חזק בניגוד להנחיות המשרד עצמו והתכנית המקורית של כיתות התגבור ביישובים בישראל. המטרה העיקרית מאחורי התכנית הייתה להקצות את כיתות התגבור ליישובים החלשים על מנת להביא לסגירת פערים חינוכית בין התלמידים ולהעלות את אחוזי הזכאות לבגרות ביישובים הערבים שהיא ממילא יותר נמוכה מביישובים אחרים.

בהתאם להנחיות המשרד הראשוניות, כיתות התגבור היו אמורות להיות מתוקצבות בעיקר ביישובים הערבים עקב הרקע החברתי-כלכלי החלש שלהם (ממוצע 2.6 בסולם חברתי-כלכלי) והמיקום הבינוני-חלש במדדי הטיפוח. אך מהתקציב בסכום 2 מיליארד של התכנית, היישובים הערבים קיבלו רק 18.5% מכלל כיתות התגבור המוקצות.

הבטחות הממשלה להוציא לפועל תקציב דיפרנציאלי (שממילא לא מספיק לסגור פערים אפילו אם יוקצה כולו), אינן מתקיימות כבר כמה שנים, ובכך שר החינוך נפתלי בנט בעצם גזר על התלמיד הערבי במדינה ללמוד בתנאים פחותים רק מעצם היותו ערבי.

בינוי כיתות לימוד

לפי דו"ח ה-OECD שפורסם בספטמבר 2018, הצפיפות בכיתות הלימוד במדינה היא מהגבוהות בקרב מדינות הארגון. בבתי הספר היסודיים, מספר התלמידים הממוצע במדינה הוא 27, כאשר במדינות מתקדמות אחרות הממוצע הוא 21 תלמידים בכיתה. המגמה ממשיכה בחטיבת הביניים, כך שממוצע מספר התלמידים בכיתה בישראל הוא 29 לעומת 23 תלמידים בממוצע במדינות הארגון. משום כך, המדינה חייבת להשקיע בבינוי כיתות לימוד ובמיוחד ביישובים הערבים.

בסופו של דבר ובשל החוסר של מעל ל-7000 כיתות לימוד ביישובים הערבים, מספר התלמידים בכיתות הלימוד ביישובים הערבים לרוב עולה על המספר הממוצע במדינה. מצב זה מצביע על הצורך העז בבינוי כיתות לימוד ביישובים הערבים על מנת לסגור את הפער. בנוסף לכך, על המדינה לתמוך ולעזור בהסרת חסמי התכנון שמהם סובלות הרשויות המקומיות הערביות מול רשויות התכנון, רשות מקרקעי ישראל וקק"ל.

החלטת ממשלה מס' 922 אכן קבעה שהמדינה צריכה לקדם הרשאות לבינוי כיתות לימוד חדשות, אך לא צורף סכום תקציבי בהחלטת הממשלה שלפיו הממשלה אמורה לסגור את הפערים.

לפי מצגת שהוצגה על ידי מנכ"ל משרד החינוך בתחילת שנת הלימודים הנוכחית, משרד החינוך יקצה תקצוב בשנה הבאה לבינוי כולל של 3320 כיתות לימוד חדשות. גם בספר עיקרי התקציב לשנת 2019 נכתב שמשרד החינוך ממשיך ביישום החלטת הממשלה מס' 1848 מאוגוסט 2016, לפיה ייבנה מספר כולל של 17,000 כיתות לימוד בשנים 2017-2021.

לפי דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת, בשנת 2016 נבנו סה"כ 526 כיתות לימוד ביישובים הערבים לעומת 2171 כיתות לימוד שנבנו במערכת החינוך העברית. בשנת 2018 משרד החינוך הכיר בצורך לבנות 2416 כיתות לימוד חדשות ביישובים הערבים. מספר זה, גם אם ייושם במלואו, אינו מספיק על מנת לסגור את הפער לחלוטין. צרכים אלו מסוכמים בטבלה הבאה לפי יישובים:

צורך - מספר כיתות לימוד	יישוב
101	נצרת
75	טייבה
60	אום אלפאחם
60	שפרעם
52	טמרה
48	עראבה
45	ערערה
41	קלנסווה
39	בסמ"ה
256	אל קסום
213	נווה מדבר
206	רהט
116	ערערה בנגב
101	חורה
91	תל שבע
76	לקיה
42	כסיפה
14	אל בטוף
13	ביר אל-מכסור
22	עוספייה
21	מג'אר
18	ירכא
16	בית גין
15	דאלית אל-כרמל
14	חורפיש
10	אבו סנאן
10	מסעדה
9	מג'דל שמס
8	ג'וליס
1,792	סה"כ

בסופו של דבר, לא ברור מהו מספר כיתות הלימוד שאכן נבנו בשנת 2018 מבחינה תקציבית: בשנת 2018 הוקצה סכום של כ-266 מיליון שקלים בהוצאה מותנית בהכנסה ולא כהוצאה נטו. בתקציב לשנת 2019, יוקצה בפועל סכום של כ-58.4 מיליון שקלים בהוצאה נטו לבינוי כיתות ביישובים הערבים (תקנות מס' 60021012/60021013). לפי הצעת התכנית הרב-שנתית שגובשה על ידי הנהגת הציבור הערבי, הממשלה אמורה לתקצב בינוי כיתות לימוד בסך כולל של 3 מיליארד שקלים על מנת לסגור את הפערים מול היישובים היהודיים.

גם לא ברור אם התקציב החדש הוא במסגרת התכנית הרב-שנתית שהוזכרה לעיל. עקב הפער הגדול על משרד החינוך להבטיח שהיישובים הערבים יזכו ברוב כיתות הלימוד בתכנית, שהתקציב אכן יוקצה כמתוכנן למרות האיחור ביישום התכנית ביישובים הערבים ושחסמי התכנון יטופלו בהתאם.

שיפור איכות ההוראה

לפי החלטת ממשלה מס' 922, משרד החינוך מתכוון לשפר את איכות ההוראה ביישובים הערבים על ידי "העלאת רמת המתקבלים להוראה, שיפור הכשרתם, תהליך קליטתם ושיפור רמת ההוראה ותרבות הלמידה בבתי ספר". הסכום שנקבע לפעולה זו במשך 5 שנים הוא 315 מיליון שקלים.

לפי דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת, למרות מספר המורים הגדול שהוכשרו בחברה הערבית, ישנה ירידה במספר המוכשרים שבפועל נכנסים לתחום ההוראה בגלל שישנו חוסר של כ-4000 משרות הוראה במערכת החינוך הערבית.

חובת המדינה לקלוט מורים אלו על ידי הגדלת התקציב למטרה זו מעל מה שניתן במסגרת החלטה 922, ובנוסף לכך על המדינה לוודא שקיים מספר מספיק של מורים בדרום על מנת לספק את הצורך ביישובים הערבים בנגב.

בתקציב של שנת 2018 לא הופיעו הסעיפים והתקנות שמקצים תקציב ייעודי לאוכלוסייה הערבית בתחום זה. הסעיפים והתקנות גם לא מופיעים בתקציב המיועד של שנת 2019. כך שבקלות אפשר להניח שהממשלה לא מתכוונת להעביר את התקציבים בפועל למטרה זו. התקציב הכולל של תחום "הכשרה וקידום מקצועי של עובדי הוראה" שמספרו בספר התקציב 4701 הוא כ-1.5 מיליארד שקלים.

חינוך בלתי פורמלי

ישנה אפליה גדולה בתחום החינוך הבלתי פורמלי ותנועות הנוער ביישובים הערבים. לפי החלטת ממשלה מס' 922, סכום של 130 מיליון שקלים בשנה אמור להיות מוקצה למטרה זו. מתחילת התכנית הרב-שנתית ב-2016 לא הוקצה התקציב במלואו ולא דווח באופן שקוף על הקצאתו עד עכשיו.

משרד החינוך אמור להוציא לפועל את תכנית החינוך הבלתי פורמלי לחברה הערבית על ידי תכנית אתגרים שפועלת כבר 3 שנים, אך אין נתונים בנוגע לניצול בפועל של התקציב הניתן לפי החלטת הממשלה. למרות זאת, נודע לנו שחלק מהתקציב שהוקצה לא נוצל מסיבות שאינן ידועות. לכן יש דרישה לפרסם קול קורא חדש לרשויות המקומיות הערביות לניצול התקציב לחיזוק התשתיות כגון אספקת ציוד ושיפוץ מבני חינוך בלתי פורמלי.

תקציב החינוך הבלתי פורמלי הערבי אינו נמצא בבסיס התקציב של שנת 2018 ושל שנת 2019 בסעיף/תקנה אחת, לכן קשה לעקוב אחרי התקציבים מבחינה טכנית. באופן כללי התקציבים שהועברו תחת סעיף החינוך הבלתי פורמלי הכללי בשנת 2018 ושתוקצבו בשנת 2019 נמצאים בטבלה הבאה:

שם תקנה	קוד תקנה	סכום הוצאה נטו – תקציב 2018 (אלפי שקלים)	סכום הוצאה נטו – תקציב 2019 (אלפי שקלים)
החברה למתנ"סים	20460405	120,866	לא נמצא
אתגרים-פעילות עם הרשויות	20460417	0	לא נמצא
תמיכה בתנועות נוער	20460418	98,665	110,163
תמיכה בארגוני נוער	20460420	39,321	39,414
פעילויות לא פורמליות ברשויות המקומיות - הקצבות	20460422	1,199	לא נמצא
צמצום פערים בפריפריה	20460446	145,350	לא נמצא

בהחלטת ממשלה מס' 922 נכתב שמשרד החינוך יפעל "לתיקון של מנגנוני ההקצאה ו/או לבניית מסלולים חדשים ותכניות ייעודיות החל משנת 2016". אך עד כה לא תוקנו התקנות לצורך העברת התקציבים לארגוני נוער בחברה הערבית. כתוצאה מכך, התקציב של תכנית אתגרים למען ארגוני הנוער בחברה הערבית לא עבר אליהם באופן מלא בשנים 2016-2017.

התקציב הכולל של תכנית אתגרים משנת 2016 הוא 130 מיליון שקלים שהתחלקו לפי הסעיפים הבאים:

*מטה וניהול – 11 מיליון שקלים

*תיקון תקנות ופרויקטים ארציים – 31 מיליון שקלים

*מתנסים חדשים (החברה למתנ"סים) – 18 מיליון שקלים

*רשויות מקומיות (חוגים ותכניות) – 70 מיליון שקלים

התקציב של שנת 2016 בוצע בפועל בשנת 2017, והתקציב של שנת 2017 בוצע בפועל עד ספטמבר 2018. במסגרת התקציב, ועד ראשי הרשויות הערביות דרש ממשרד החינוך לנצל סכום של 20 מיליון שקלים ביתרות מהשנה שעברה. ואכן משרד החינוך פרסם בשנת 2018 קול קורא לקירוי מוסדות חינוך.

הביצוע של תקציב שנת 2018 החל רק בספטמבר של אותה שנה.

מאז תחילת התכנית, הופעלו לחצים פוליטיים אדירים כדי להעביר את התקציבים לגופי חינוך לא פורמלי יהודיים מקורבים שפעילותם ביישובים הערביים מזערית או אינה קיימת, וכל זה ללא קריטריונים ברורים ושקופים. בשנת 2017 משרד החינוך העביר את האחריות לבניית תכניות-אב לחינוך בלתי פורמלי מידי הרשויות המקומיות הערביות לידי הג'וינט והחברה למתנ"סים. מרכז מוסאוא וארגוני החינוך הערבים מוחים על החלטה זו בטענה שארגונים אלו אינם מכירים את הצרכים של התלמידים כמו שהרשויות הערביות מכירות. בנוסף לכך, יש להכיר

בצורך בלהעביר אחריות לגופים המורכבים ממומחים ערבים אשר יודעים להתמודד עם המורכבות של החברה הערבית, קשיי השפה והצרכים של בני הנוער.

המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג)

האפליה במערכת החינוך גרמה לשיעורים נמוכים של סטודנטים ערבים במוסדות הישראליים להשכלה גבוהה. בנוסף לכך, מכלול הבעיות שהסטודנט הערבי מתמודד איתן גרמו לכ-15 אלף סטודנטים ערבים לעבור ללמוד באוניברסיטאות ומוסדות להשכלה גבוהה בשטחים, בירדן ובמדינות נוספות.

בשנים האחרונות מנהיג המל"ג תכנית רב-שנתית לעידוד שילוב אוכלוסיות ייחודיות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, כולל האוכלוסייה הערבית. בספר עיקרי התקציב, מודגש שהמל"ג ימשיך לתפעל את תכנית השילוב גם בשנת 2019.

התכנית הכוללת מחולקת לתכניות קטנות יותר המכוונות לאוכלוסיות ספציפיות: תקציב שילוב האוכלוסיות של המל"ג לשנת 2018 היה 336.25 מיליון שקלים ובשנת 2019 יהיה 366.25 מיליון שקלים (תקנה מס' 21110113). לפי תכנית העבודה הראשונית של המל"ג, הסכום המיועד לאוכלוסייה הערבית בשנת הלימודים 2018/2019 הינו 97.54 מיליון שקלים.

בשנת 2017 הגישו מרכז מוסאוא והעמותה להכוון לימודי למל"ג מסמך המסכם את הבעיות איתן מתמודדים סטודנטים ותלמידי תיכון ערבים באקדמיה, והציעו מספר פתרונות אשר אמורים להיכלל בתכנית.

בשנת 2015 פורסם קול קורא להקמת מוסד אקדמי ביישוב ערבי, אך קרו מספר מחדלים ונקטו מספר צעדים תמוהים על ידי המל"ג במסגרת מהלך זה. באוקטובר 2017 החליט המל"ג לאפשר פתיחת סניף של הקריה האקדמית אונו באחד היישובים הערבים. אותה מכללה שהפלתה סטודנטים ערבים כאשר שלחה אותם ללמוד בבניין נפרד מהקמפוס הראשי של המכללה שלא קיבל אישור רשמי מהמל"ג. עקב הסחבת בבחירת מפעילים למכללה מתוקצבת לפי הקול קורא, מרכז מוסאוא עתר לבג"ץ בנושא נגד המל"ג (תיק מס' 8879/17).

משרד הכלכלה והתעשייה וזרוע העבודה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

2019	2018	
3,562,689,000	3,792,215,000	תקציב זרוע העבודה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (תעסוקה)
2,760,286,000	2,442,740,000	תקציב תמיכות בענפי המשק – משרד הכלכלה
167,184,000	178,419,000	תקציב פיתוח התעשייה
6,490,159,000	6,413,374,000	סה"כ התקציב

התקציב הכולל של תחום התעשייה והתעסוקה כולל את התקציב של משרד הכלכלה והתעשייה ותקציב תמיכות בענפי המשק, את תקציב פיתוח התעשייה שמתרכז בפיתוח אזורי תעשייה, ואת תקציב זרוע העבודה והתעסוקה במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים.

לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, הפיתוח הכלכלי במגזר הערבי על פי החלטת ממשלה מס' 922 נמצא בראש סדר העדיפויות של המשרד.

הכשרה מקצועית

החלטת ממשלה מס' 922 לפיתוח כלכלי ליישובים הערבים מתעלמת לחלוטין מחשיבות טיפוח ההון האנושי וכוח האדם הערבי, ובכך מתעלמת מאפשרות תרומת כוח האדם הערבי למשק ולכלכלת המדינה באופן כללי. כ-20% מסך אוכלוסיית המדינה, החברה הערבית היא מנוף כלכלי למדינה.

משרד הכלכלה חייב לשנות את מנגנוני תקצוב ההכשרה המקצועית ולהתאימם לכוח העבודה הערבי, אך הוא נמנע מלעשות זאת עד היום. בספר עיקרי התקציב של זרוע העבודה, הדגיש משרד העבודה שהמשרד יישם תכנית לייעול והרחבת מערכת ההכשרה המקצועית באופן כללי. על המשרד לוודא שהקריטריונים החדשים מותאמים ספציפית גם לאוכלוסייה הערבית.

התקציב הגדול ביותר בתחום זה הוא להכשרה מקצועית למבוגרים במכללות בסכום של 37.313 מיליון שקלים בשנת 2019. בשני התקציבים של השנים 2018-2019 לא הוקצו תקציבים בכלל במסגרת התקנה "הכשרה מקצועית לאוכלוסייה הערבית" (תקנה מס' 36420125). לפי נתוני המשרד, בשנת 2017 למשל ניתנו 2,194 שוברים להכשרה מקצועית בסכום של 18 מיליון שקלים.

סיוע לעסקים קטנים ובינוניים

התקציב שניתן לתחום זה מתוך החלטת הממשלה מס' 922 הינו כ-18 מיליון שקלים בשנה עד שנת 2020. לפי התכנית המקורית, משרד הכלכלה היה אמור להקצות למען האוכלוסייה הערבית לפחות 17.5% בתקציב הבסיס למעו"ף בשנים 2017-2018, כך שהתקציב יגדל לפחות 20% מתקציב המעו"ף בשנים 2018-2020. לפי ספר התקציב לא ברור אם המשרד אכן הקצה את התקציבים, בשל אי קיום תקנה ספציפית לחברה הערבית.

לפי נתוני משרד הכלכלה, קיימים 10 סניפי מעו"ף המיועדים לאוכלוסייה הערבית מתוך מספר כולל של 40 סניפים. בנוסף לכך, פועלים 4 מרכזי עסקים ייעודיים לאוכלוסייה הערבית ביישובים באקה אלגרביה, סכנין, ירכא ונצרת.

התקציב הכולל של תחום זה בתקציב לשנת 2019 הוא 120 מיליון שקלים.

עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות ומרכזי הכוון תעסוקתיים

התקציבים לעידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות מופנים בעיקר להפעלת מרכזי הכוון תעסוקתיים ולפעולות עידוד תעסוקה אחרות, במיוחד לאוכלוסייה הערבית. קיימות שלוש תקנות בתקציב זרוע התעסוקה המיועדות לעידוד התעסוקה בחברה הערבית ולהפעלת מרכזי ההכוון :

מס' תקנה	שם תקנה	סכום בתקציב 2018 (מלש"ח)	סכום בתקציב 2019 (מלש"ח)
36420121	ערבים - מרכזי הכוון לאוכלוסייה הערבית לעניין עידוד תעסוקת האוכלוסייה הערבית במסגרת תכנית החומש ויישום דו"ח טרכטנברג (החלטת ממשלה מס' 4193)	39.104	36.143
36420123	עתודה ליישום החלטות הממשלה לעניין עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות לרבות אנשים עם מוגבלות, ערבים, חרדים, חד הוריות ואתיופים	10.522	56.903
36420124	ערבים - פעולות לעידוד תעסוקה	0	0

לגבי מרכזי ההכוון : החלטת הממשלה מס' 922 קבעה שמשרד הכלכלה וזרוע העבודה ימשיכו להפעיל את מרכזי ההכוון "ריאן" אשר ממוקמים ביישובים

הערבים עד סוף שנת 2016. בנוסף לכך, בשנים 2017-2020 נקבע שהמשרד יקצה סכום של 200 מיליון שקלים כדי להפעיל 21 מרכזי הכוון חדשים ביישובים הערבים. למעט שנת 2016, זה אומר שהמשרד אמור להקצות סכום של כ-50 מיליון שקלים למטרה זו עד שנת 2020. לפי הסכומים והתקנות בתקציב, הסכום שהוקצה בשנת 2018 היה הכי קרוב לסכום המיועד, אך בתקציב שנת 2019, הסכום ירד בכ-3 מיליון שקלים מסיבות לא ברורות וללא הסבר רשמי ממשרד הכלכלה וזרוע העבודה.

ספר עיקרי התקציב לשנת 2019 כלל סעיף לפיו המשרד יפעיל מספר כולל של 23 מרכזי הכוון. ולפי נתוני המשרד, בשנת 2017 ניתנו שירותים ל-12,122 משתתפים חדשים במרכזים ונפתחו 35 הכשרות מקצועיות ל-637 משתתפים.

לפי התקציבים של השנים 2018-2019, אין כל סכום המוקצה במיוחד לחברה הערבית בנוגע לפעולות אחרות לעידוד התעסוקה. באותה עת, ברור למדי שהממשלה החליטה להרחיב את התקציב הרוחבי של כלל האוכלוסיות הייעודיות מכ-10 מיליון שקלים לכ-56 מיליון שקלים. עוד לא ברור כמה תקציב יופנה ספציפית לחברה הערבית מתוך תקנה זו.

כאשר מדובר על הצרכים של החברה הערבית באופן כללי, התכנית הרב-שנתית שהוצעה לממשלה על ידי הנהגת הציבור הערבי מציעה להקצות סכום כולל של 300 מיליון שקלים למשך 5 שנים להפעלת מרכזי הכוון.

מינהל סחר חוץ

החלטת הממשלה מס' 922 קובעת ש-10% מתקציב מינהל סחר החוץ יוקצה לציבור הערבי החל משנת 2017. תקציב זה אמור לעודד יצואנים מתחילים ולסייע ליצואנים ערבים לקדם את התעשייה הערבית בשווקים הבינלאומיים. במילים אחרות, הסכום הכולל שמוקצה במשך 5 שנים למטרה זו הוא כ-24 מיליון שקלים.

התקציב הכולל של תקנת "כלי סיוע לייצוא" שמספרה 38400410 בתקציב שנת 2018 ושנת 2019 הוא 50 מיליון שקלים בשנה. כך שהתקציב המיועד לאוכלוסייה הערבית הוא 5 מיליון בכל שנה.

בתקציבים של השנים 2018-2019, לפי תקנה מס' 38400120 המשרד מקצה סכום של 500 אלף שקלים למסלול לעידוד העסקת מתמחים ממגזר המיעוטים בתעשייה עתירת הידע.

מסלולי תעסוקה מנהליים

לפי החלטת הממשלה מס' 922, משרד הכלכלה אמור להקצות 50% מהתקציב המיועד לאוכלוסיות שהשתתפותן בתעסוקה נמוך במרכז להשקעות הון לאוכלוסייה הערבית, ובמיוחד לתמרוץ מעסיקים להעסיק נשים ובדואים.

התקציב הכולל למטרה זו לפי החלטת הממשלה עד שנת 2020 הוא 163 מיליון שקלים. תקציב התקנה מס' 38400114 תחת הכותרת "מסלול תעסוקה כללי" כולל סכום של 60 מיליון שקלים בשנת 2018, וסכום של 70 מיליון שקלים בשנת 2019.

לפי נתוני משרד הכלכלה, בתקציב של השנים 2017-2018 הוקצו כ-35 מיליון שקלים למטרה זו. אין נתונים לגבי חלקה של האוכלוסייה הערבית בתקציב זה.

עידוד העברת מפעלים גדולים ליישובים הערבים

אחד מכלי ההשקעה הנתונים בידי הממשלה ומשרד הכלכלה הוא מתן מענקים במיליונים לחברות הייטק וחברות טכנולוגיה על מנת לעודד אותן לעבור לישראל, להשקיע בה על ידי פתיחת מפעלים ומרכזי פיתוח והעסקת אלפי עובדים. המדינה הייתה יכולה להתנות את מתן המענקים והקלות במס במעבר החברות הללו לפעולה ביישובים הערבים, אם בהעברת מפעליהן, משרדיהן או מרכזי הפיתוח שלהן.

אחת החברות המדוברות היא חברת אינטל המעסיקה יותר מ-10,000 עובדים במדינה ושכל מוקדי הפעילות שלה ממוקמים ביישובים יהודים בלבד. בתקציב של שנת 2018, משרד הכלכלה נתן מענק של 50 מיליון שקלים לאינטל.

פיתוח אזורי תעשייה

קיום אזורי תעשייה נחשב למנוף כלל יישובי בפרט אם מדובר באזור שנבנה אחרי מיפוי צרכים ועבר תכנון מובנה שלוקח בחשבון את החסמים הקיימים ואת צרכי היישוב העתידיים, וגם אזור שיועד להתברג לתוך עולם התעסוקה המשתנה. אזורי תעשייה הם המנוף הכלכלי של המדינה, הם מספקים מקומות עבודה ליישובים מסביבם ולמומחים, והם מחזקים את תוצר המדינה ומספקים רווחים לרשויות המקומיות מארנונה עסקית.

חלק רב מההשקעות בפיתוח אזורי תעשייה בעשור האחרון היו חלק מהחלטות ממשלה, האחרונה מבניהן הייתה 922 מתאריך 30.12.2015 שלפיה משרד הכלכלה מתקצב החל משנת 2016 את פיתוח אזורי התעשייה באחוז מוגדר מראש מתוך סעיף "השקעה בפיתוח תשתיות" (תקנה מס' 761001 שמתקצבת בכ-162 מיליון שקלים בשנת 2019). יחד עם זאת נתוני השטח לא מראים שהיה תקצוב בפועל. בנוסף לפי נתוני מנהל פיתוח אזורי תעשייה במשרד הכלכלה התקציבים המיועדים ליישובים הערבים אמורים לכסות החלטות ממשלה ישנות שלא יושמו במלואן עד כה, ואין שם תקציבים חדשים. גם מעבר על דו"ח חופש מידע של משרד הכלכלה והתעשייה לשנת 2017 מראה שאין כל התייחסות לצרכי החברה הערבית מבחינת הקמת ופיתוח אזורי תעשייה, כך שבתוך המטרות שפורטו בהקשר של אזורי תעשייה אין אזכור לתוכניות ייעודיות לפיתוח וקידום אזורי תעשייה בחברה הערבית שמהווה 20% מהאוכלוסייה.

בשנים האחרונות בוצעו לא מעט ישיבות עם שרים, ח"כים ומנהלים בכירים במשרדים הרלוונטיים. התקבלו גם לא מעט החלטות ממשלה בקשר לאזורי תעשייה בחברה הערבית עוד מלפני 922, כמו 1539, 4139, 1052 עד 1295. החלטות אלה אמורות היו להיות מיושמות עד סוף שנת 2015, אך רוב ההחלטות סבלו מתת ביצוע. בעקבות כך כל החלטת ממשלה חדשה לא ממש מוסיפה תקציבים חדשים כמו שהיא מחלקת את העוגה מחדש ע"י תקצוב מחדש של ההחלטה שקדמה לה על אותו נושא.

מתוך הכרה בצורך בשנת 2016 החל מינהל פיתוח אזורי תעשייה במשרד הכלכלה ביחד עם הרשות לפיתוח כלכלי בבניית תכנית רב שנתית. משרד הכלכלה הצהיר בוועדות שונות כי הוא בנה תוכנית רב שנתית בעלות מיליארד שקל ומשרד האוצר סירב לתקצב אותה והנושא לא קודם. ב- 10.07.2018 התקיימה בוועדת הכלכלה ישיבה בנושא אזורי תעשייה שבה חשף משרד הכלכלה את התכנית שגיבש, התוכנית המקורית הייתה אמורה להגיע לכ- 3 מיליארד שקלים, אך משרד הכלכלה גיבש קריטריונים להקצאה שצמצמו את התכנית לכ- 30 ישובים ערבים ולאומדן עלות של כ 1.092 מיליארד שקלים שהמשרד מבקש מתוכם תקצוב של 492 מיליון שקלים. בסופו של דבר, התכנית היא תכנית משלימה להחלטת ממשלה מס' 922.

התקנות התקציביות הרלוונטיות לפיתוח אזורי תעשייה ביישובים הערבים:

מס' תקנה	שם תקנה	סכום בתקציב 2018 (מלש"ח)	סכום בתקציב 2019 (מלש"ח)
76100160	פיתוח תעשייה במגזר המיעוטים לפי החלטת ממשלה 1539	6	3.4
76100161	פיתוח אזורי תעשייה על קרקע פרטית לפי החלטת ממשלה 1539	2	2.5
76100162	שילוב רשויות ממגזר המיעוטים במינהלות אזורי תעשייה קיימים לפי החלטת ממשלה 1539	2	לא נמצא
76100163	פיתוח אזורי תעשייה במגזר הערבי בהתאם להחלטת ממשלה 4193	15	20
76100165	פיתוח תעשייה במגזר הדרוזי והצ'רקסי לפי החלטת ממשלה 2861	1.5	2.5
76100168	פיתוח תעשייה במגזר הבדואי בדרום לפי החלטת ממשלה 3708	20	2.5
76100169	שדרוג אזור התעשייה בטייבה והקמת מינהלת לפי החלטת ממשלה 1298	0.5	0.5

76100173	פיתוח ישובים דרוזים וצ'רקסים - החלטת ממשלה מס' 59	1	5
76100174	העצמת היישובים הבדואים בצפון - החלטת ממשלה 1480	1.5	1.5
76100176	פיתוח כלכלי במגזר המיעוטים - החלטת ממשלה 2365	1.5	1.5

בנוסף לסוגיות התקצוב וההקמה של אזורי תעשייה, על המדינה לקדם תקציבים להסרת מטרדים וחסמים במסגרת הפרויקטים באופן כללי, ולעודד חתימה על הסכמים של חלוקת הכנסות מארנונה עסקית גם ליישובים הערבים עד שייבנו אזורי התעשייה ביישובים הערבים.

מרכז מוסאוא פרסם נייר עמדה באוקטובר 2018 בנושא אזורי התעשייה ביישובים הערבים כחלק מפעולות הסנגור להקמת אזורי תעשייה ביישובים הערבים. המרכז ימשיך לעקוב אחרי גיבוש התכנית הרב-שנתית החדשה ואחרי פרטי תקצובה.

מעונות יום, משפחתונים וצהרונים

מעונות יום לילדים נחשבים לעוד כלי חשוב בפיתוח כלכלת האוכלוסייה הערבי ובכך בפיתוח כלכלת המדינה, על ידי ההקלה על הורים מועסקים. התקציב להקמה וסבסוד של מעונות יום מגיע מזרוע העבודה במשרד העבודה והרווחה.

לפי ספר עיקרי התקציב של שנת 2019, משרד העבודה ישים דגש על נושא מעונות היום ויקצה סכום של 350 מיליון שקלים למטרה זו גם לפרויקטים שהחלו בשנים קודמות. גם השנה מוביל המשרד נוהל תקצוב חדש לבינוי מעונות יום אשר אמור לעזור בהתגברות על הבירוקרטיה.

המשרד תקצב את סבסוד שהות ילדי הורים עובדים באופן כללי בשנת 2018 בסכום של כ-1.25 מיליארד שקלים, וסכום של כ-1.27 מיליארד בשנת 2019. תקציב זה מועבר במסגרת העברות והוא נחשב לתקציב שוטף (תקנות מס' 36410101 ו-36410102).

התקציב שניתן בשנת 2018 להתחלת בנייה של מעונות יום בשנת 2018 הינו 100 מיליון שקלים, ותקציב זה יקטן בשנת 2019 לסכום של 44.909 מיליון שקלים לתקצוב השלמות הבנייה (תקנות מס' 36410118 ו-36410119). מהפרטים שנמצאים בספרי התקציב אי אפשר להבין כמה מהתקציבים לבינוי מעונות יום מוקצים במיוחד לבנייתם ביישובים הערביים. חוסר שקיפות זה אינו מאפשר מעקב אחר יישום החלטת הממשלה מס' 922 הקובעת שהיישובים הערבים יקבלו 25% מתקציב הבינוי הכללי החל בשנת 2017.

אך מהמשרד נמסר בתחילת שנת 2018 שהוקצו מלוא התקציבים המשוריינים (24) מיליון שקלים ב-2016 ו-75 מיליון שקלים ב-2017 בנוסף ל-10 מיליון שהוקדמו מתקציב שנת 2018).

מעונות יום שתוקצבו בשנת 2017 :

שם רשות	סכום	מס' כיתות
מ.מ. ג'יסר א-זרקא	4,069,334	4
מ.מ. ג'לג'וליה	3,108,000	3
מ.מ. גוש חלב	989,333	1
מ.מ. טורעאן	10,808,000	9
מ.מ. כאבול	3,528,000	5
מ.מ. כסיפה	2,996,000	3
מ.מ. מזרעה	2,034,666	2
מ.מ. נחף	3,612,000	3
מ.מ. סאג'ור	3,668,000	3
מ.מ. עין מאהל	3,668,000	3
מ.מ. ערערה	7,224,000	6
מ.מ. פסוטה	3,388,000	3
מ.מ. תל שבע	9,240,000	9
עיריית כפר קאסם	3,080,000	3
עיריית סחנין	6,720,000	6
עיריית שפרעם	6,608,000	6
סה"כ	74,741,333	69

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

2019	2018	
7,772,516,000	7,382,655,000	תקציב משרד הרווחה והשירותים החברתיים

אחת הסוגיות הכי בוערות בחברה הערבית הוא מצב העוני המחפיר של כמחצית מהאוכלוסייה. למרות חשיבותה, סוגיית העוני אינה על סדר היום של התקשורת במדינה או של הממשלה לכן כל השקעה מצד הממשלה בפיתוח הכלכלה של הציבור הערבי חייבת לעסוק בראש ובראשונה בסוגיה זו באופן פרטני.

היעדר הטיפול הספציפי בעוני ממסגרת החלטת ממשלה מס' 922 מבטיח בסופו של דבר שכל יוזמה כזו מצד הממשלה, דינה להיכשל. נתוני העוני הגבוהים בחברה הערבית מעלים את נתוני העוני של המדינה באופן כללי ומשפיעים על הצמיחה הכלכלית, כך שעתה ישראל היא המדינה הכי ענייה מבין מדינות ה-OECD.

דו"ח העוני האחרון של המוסד לביטוח לאומי משנת 2016 קבע שכ-53.3% מהאזרחים הערבים חיים מתחת לקו העוני לעומת כ-13% מהאזרחים היהודים. נתונים אלו דורשים טיפול מידי של הממשלה תוך שימוש בכל האמצעים העומדים לרשותה, ובמיוחד תוך שימוש בתקצוב נכון מטעם משרד הרווחה.

אפשר להצביע על מספר רב של גורמים אשר משפיעים ישירות על מצב העוני בחברה הערבית ומעמיקים אותו. כל הגורמים האלה הם חלק ממדיניות האפליה של האזרחים הערבים על ידי הממשלה בכל תחומי החיים:

מצוקת הדיור ביישובים הערבים: עקב היעדר השקעה מהמדינה בבניית תכניות מתאר עדכניות, אלפי זוגות צעירים נקלעים למצוקה ונאלצים לבנות בתים ללא היתר. משפחות אלו סופגות קנסות והוצאות משפטיות שמעמיקות את מצוקתן.

תעסוקת נשים וצעירים: יש חוסר אדיר בהזדמנויות תעסוקה בקרב הנשים והצעירים ביישובים הערבים. התקציב הנמוך שניתן לבינוי מעונות יום ביישובים הערבים, היעדר תחבורה ציבורית נאותה ואי-בניית אזורי תעשייה משפיעים באופן ישיר על גורם זה.

יוקר המחיה: קיים ומשפיע על כלל אזרחי המדינה, אך במיוחד משפיע על האזרחים הערבים עקב נתוני העוני הגבוהים כל כך שממשיכים לעלות שנה אחרי שנה.

הפערים בבריאות: הממשלה מזניחה את הטיפול בתשתיות הבריאות בפריפריה ובמיוחד ביישובים הערבים. מצב זה מביא לעלייה בתחלואה בקרב הציבור הערבי, ירידה בתוחלת החיים, עלייה במחירי שירותי הבריאות שממילא גבוהים בפריפריה ובכך להחמרה במצב העוני בקרב האזרחים הערבים.

בימים אלה מגבש משרד הרווחה ביחד עם משרד הבריאות תכנית כוללת רב-שנתית למאבק בעוני בהיבט הבריאותי. פוקוס התכנית יהיה גם על היישובים הערבים, והיא תכלול את כניסת פעילות משרד הבריאות למרכזי העוצמה של תכנית "נושמים לרווחה". מרכז מוסאוא דורש לסיים את תהליך הגיבוש במהירות, ובאותה עת דורש ממשרד האוצר לתקצב את התכנית במלואה.

חוק האזרחות: חוק האזרחות (2003) ממשיך להשפיע לרעה על החיים של אלפי משפחות ערביות, הוא מפריד משפחות ומונע מהן להתפרנס בכבוד. קורבנות חוק האזרחות מנועים מלעבוד ולתרום לכלכלת הבית, מנועים מלנהוג ברכב מה שמגביר את המצוקה במיוחד עם המצב הירוד של התחבורה הציבורית ביישובים הערבים. בנוסף לכך, עלויות הביטוח הרפואי והטיפול המשפטי מכבידים עליהם רבות. בשנה הבאה ידונו הממשלה והכנסת באפשרות הפיכת החוק מהוראת שעה לחוק קבוע. צעד זה בטוח יביא להחמרה נוספת במצב קורבנות החוק.

אי השקעה בחקלאות ערבית: הפקעת הקרקעות מידי הרשויות המקומיות הערביות והאזרחים הערבים, בנוסף לאי-תקצוב מספיק של מגזר החקלאות הערבי נוטלים מהציבור עוד אפשרויות תעסוקה שפרנסו אותו במשך דורות. בכל מקרה, מגזר החקלאות הערבי מקבל פחות מ-1% מתקציב משרד החקלאות ופיתוח הכפר.

אי השקעה בתיירות: פיתוח פרויקטים תיירותיים ביישובים הערבים (שלא חסר בהם פוטנציאל תיירותי) יביא בהחלט להגדלת ההכנסות ביישובים ולהעסקת עוד אזרחים ערבים בתחום. על המדינה לקחת אחריות ולהשקיע בפיתוח התיירות ביישובים הערבים גם לטובת כלכלת המדינה באופן כללי.

תכנית "נושמים לרווחה"

מאז שנת 2015, משרד הרווחה מנהיג תכנית בשם "נושמים לרווחה" והיא התכנית הממשלתית העיקרית למאבק בעוני במדינה. המשפחות המשתתפות בתכנית זוכות ללווי צמוד של עובד סוציאלי במסגרת "מרכזי זכויות ועוצמה" המוקמים ביישובים ונחשבים למטה של התכנית בכל יישוב ויישוב. בנוסף לתכנית "נושמים לרווחה", מרכזי העוצמה כוללים רכזי תעסוקה.

לפי נתוני משרד הרווחה, משתתפים בתכנית כ-3050 משפחות מכל רחבי המדינה. כמובן שהמדינה חייבת להגדיל את מספר המשתתפים ולהקים עוד מרכזי עוצמה, כיוון שמספר המשפחות הכללי שחיות מתחת לקו העוני במדינה מגיע לכ-464 אלף משפחות! התקציב השנתי של התכנית מגיע לכ-100 מיליון שקלים, אך הוא כמובן לא מספיק כדי לסייע לכל משפחה הזקוקה לסיוע מהמשרד.

היישובים הערבים שכלולים בתכנית הם :

נצרת, רהט, נווה מדבר, אום אלפאחם, אלקסוס, טייבה, שפרעם, סכנין, באקה אלגרביה, טירה, עראבה, ערערה, כפר קאסם, קלנסווה, כפר כנא, מעלות-תרשיחא, ג'דידה-מכר, חורה, כסייפה, תל שבע, כפר מנדא, ריינה, יפיע, כפר קרע, דאלית אל-כרמל, ירכא, ערערה בנגב, מגיד אלכרום, מעלה עירון, אכסאל, אבו סנאן, טורעאן, כאבול, אעבלין, עין מאהל, פרידיס, נחף, עוספייה, לקיה, בית ג'ן, מגידל שמש, דיר חנא, שגב שלום, בועינה-נג'ידאת.

היישובים שיש בהם מרכזי עוצמה שלא כוללים את התכנית וקיים צורך לתקצבם במידי הם: ראמה, כסרא סמיע, שעב, יאנוח-ג'ת, ג'וליס, חורפיש, פקיעין (בוקיעה), סאג'ור וכפר כמא, ביר אלמכסור, ג'יסר א-זרקא ואל-בטוף.

המלצות לעתיד

בנוסף לדרישה להרחבת תכנית "נושמים לרווחה" ולהקמת תכנית ייחודית למאבק בעוני בחברה הערבית. מרכז מוסאוא דורש להעמיק את השירותים לטיפול בקשישים, להעמיק את השירותים לטיפול בנערות ונשים במצוקה, להעמיק את השירותים לטיפול בקבצנים וניצול ילדים, להרחיב את השירותים לשיקום אסירים ושילובם בקהילה, לטפל בגורמים השונים לעוני, ולפתח כלים ללווי פיננסי למשפחות במצוקה כולל הלוואות לדיוור.

משרד הבינוי והשיכון

	2018	2019
תקציב משרד הבינוי והשיכון	269,734,000	261,198,000
תקציב מענקי בינוי ושיכון	2,720,705,000	2,597,874,000
תקציב השיכון	2,145,688,000	2,023,299,000
סה"כ התקציב	5,136,127,000	4,882,371,000

לפי ספרי התקציב, התקציב של משרד השיכון וכל פעולותיו הוא התקציב הכי מפורט מבחינת מספרי תקנות וסכומים אשר אמורים להינתן לפי החלטת ממשלה מס' 922 וליישובים הערבים באופן כללי. מסיבה זו, בחלק זה של המסמך אנו נספק את פרטי כל התקנות הקיימות ליישובים הערבים אשר נמצאו בספרי תקציב המדינה לשנים 2018-2019.

באוגוסט 2018, דווח ממשרד השיכון שקיים חוסר ניצול תקציבי גדול מצד הרשויות המקומיות הערביות לתקציבים הניתנים במסגרת החלטת ממשלה מס' 922. המשרד בשיתוף פעולה עם הרשויות, אמור לפתור חסמים כדי לקדם את הפרויקטים: בשנים 2011-2017 ניתנו הרשאות בסכום של כ-633 מיליון שקלים אך נוצל רק 15% מהרשאות אלו. על מנת שיהיה ביצוע מלא, מרכז מוסאוא וועד ראשי הרשויות פועלים יחד ובשיתוף פעולה עם משרד השיכון על-מנת להתמודד עם החסמים שמנעו עד כה את ניצול מלוא סכום ההרשאות.

בכל מקרה, משרד השיכון קבע בספר עיקרי התקציב שהדגש בשנת התקציב 2019 יהיה על המשך הפיתוח ביישובים הערבים לפי החלטת ממשלה מס' 922 והחלטות אחרות בנושא.

בנייה חדשה ותכנון שכונות חדשות

חשוב להדגיש שלמרות שמשרד השיכון מקדם תכניות בניית שכונות חדשות במסגרת הסכמים אסטרטגיים עם 15 יישובים ערבים בנוסף ליישובים ממוקדים, צעד זה לא יהווה פתרון למצוקת הדיור הכללית ביישובים. החלטת ממשלה מס' 922 קבעה שסכום של 527 מיליון שקלים יינתן למטרה זו במשך כל שנות תכנית החומש (עד 2020). סעיף התקציב המיועד למטרה זו תחת הכותרת "תשתיות לבנייה חדשה, ביצוע ישיר במגזרי המיעוטים" מתוקצב בשנת 2019 בסכום של 66.211 מיליון שקלים.

תקציב היישובים האסטרטגיים גדול כמעט פי 10 מתקציב היישובים הממוקדים, ובגלל זה העברת התקציב ביישובים האסטרטגיים מותנית במעבר משלב א' לשלב ב' בתכנון.

היישובים האסטרטגיים הם: טייבה, טירה, כפר קאסם, אום אלפאחם, שפרעם, טמרה, באקה אל גרביה, ערערה, ג'דידה-מכר, נצרת, סכנין, עראבה, כפר כנא, כפר מנדא ויפיע.

היישובים הכלולים בתכנית יכולים אף לבקש תקציב תוספתי (ראש שטח) להסדרת תשתיות במסגרת הפרויקטים. בשנת 2018, 15 יישובים נכללו בפרויקטים של ראש שטח.

התקציב עצמו מועבר לרשויות המקומיות אחרי שלב התכנון, ובמסגרת שלב ההרשאות על מנת שיקודם ביצוע בפועל בשטח של הפרויקטים על ידי הרשות המקומית, או על ידי חברות מנהלות.

להלן טבלת תקנות התקציב וסכומם בתחום זה בשנים 2018-2019:

מס' תקנה	שם תקנה	סכום בתקציב 2018 (מלש"ח)	סכום בתקציב 2019 (מלש"ח)
70020301	פיתוח מגזר בדואי, דרוזי וצ'רקסי	40	35
70020307	פיתוח תשתיות מגזר ערבי	30.5	25.5
70020310	סבסוד בקרקע פרטית מגזר ערבי	1	0
70020330	הסכמים אסטרטגיים ביישובי המיעוטים	0	16.49

*עשויות להופיע תקנות אחרות בתקציב המדינה במשך השנה

תכנון ורישום נכסים

תכנון מכון הוא הבסיס לפתרון כל הבעיות ביישובים הערבים. במשך שנים, סבלו היישובים הערבים מאפליה בתחום התכנון, כך שרשויות התכנון הארציות לא קידמו במשך שנים תכניות מתאר ותכניות מפורטות וסטטוטוריות ביישובים הערבים. דבר זה גרם לאזרחים הערבים לבנות קרוב ל-50,000 מבנים ללא היתר על מנת לספק לעצמם דיור נאות. בעיית התכנון נוגעת גם בבעיה אחרת שסובלות ממנה הרשויות המקומיות, והיא אי-הקצאת קרקעות מדינה לטובת היישובים הערבים ואף הפקעת קרקעות מהם.

המחסור בעתודות קרקע פוגע בבנייה המוסדרת, בתשתיות תחבורה וביוב וגורם לחוסר הניצול בתקציבי הפיתוח שהוזכרו לעיל. באותה עת, הבנייה ללא היתר מכבידה על האזרחים, גורמת להם לסבול מצווי הריסה ומתשלום קנסות בסכומים גבוהים ואף ממאסר בפועל. תקנון חוק התכנון והבנייה בעקבות המלצת ועדת קמיניץ שעבר באפריל 2017 יחמיר את המצב אם לא יימצא פתרון מידי לצרכי התכנון, הפיתוח ורישום הקרקעות ביישובים הערבים.

התקציב לתכנון מתארי ומפורט לפי החלטת ממשלה מס' 922 הוא 256 מיליון שקלים למשך 5 שנים.

תקנות תקציב רלוונטיות :

מס' תקנה	שם תקנה	תקציב בשנת 2018 (מלש"ח)	תקציב בשנת 2019 (מלש"ח)
54330204	תכנון מתארי- מיעוטים	10.5	12
70020328	תכנון מפורט מיעוטים	0	0
70020326	תכנון סטטוטורי מיעוטים	0	0

לפי תקנות התקציב, בשנת 2018 ובשנת 2019 משרד השיכון לא מתקצב בכלל תכנון סטטוטורי או מפורט ליישובים הערבים, אך קיים תקציב לתכנון מתארי. בכל מקרה, לא ברור אם במקום הסכומים שהיו אמורים להיות בתקנות אלו, החליט משרד השיכון להעביר אותם לתקנות התכנון הכללי (ולא ספציפית ליישובים הערבים).

מוסדות ציבור

משרד השיכון מתכנן הקמת מוסדות ציבור למטרות תרבותיות, קהילתיות וחברתיות בכל יישוב ויישוב. עקב אי-הקמת מבני ציבור במשך שנים רבות, החליטה הממשלה להקצות סכום של 750 מיליון שקלים להקמת מוסדות ציבור למשך 5 שנים ובשנת 2019 התקציב הכללי למוסדות ציבור ביישובים הערבים הכולל גם פיתוח תשתיות הוא כ-107 מיליון שקלים (סעיף 0304).

בישיבה במשרד השיכון, נודע לנו שבעיית אי-ניצול התקציבים נמצאת גם בתחום זה: משרד השיכון מתחיל במטלת הקמת מוסדות הציבור רק אחרי שהרשויות המקומיות מבצעות את התכנון הנדרש. ההרשאות שהועברו בשנת 2018 כמובן לא מיושמות בשטח. לפי המידע מאת משרד השיכון, בשנים 2016-2017 פחות מ-5% מהתקציב הניתן למוסדות ציבור נוצל ביישובים האסטרטגים, וקיים ניצול של רק כ-10% מההרשאות שניתנו ביישובים הממוקדים.

לפי תכנון המשרד, משרד השיכון היה אמור לתת 60% מההרשאות להקמת מוסדות ציבור במרקם ותיק, ו-40% להקמת מוסדות ציבור במרקם חדש, אך זה לא יצא לפועל. בשנת 2018, 85% מההרשאות ניתנו למרקם הותיק ורק 15% ניתנו למרקם החדש.

בדצמבר 2018, נודע לנו שמשרד השיכון יפסיק להעביר הרשאות לחברות מנהלות להקמת מוסדות ציבור החל משנת 2019 על מנת לזרז תהליכי תכנון ובינוי על ידי הרשות המקומית.

באותה ישיבה הוצגה גם תמונת המצב בנוגע למוסדות ציבור שבנייתם הסתיימה. הנתונים נמצאים בטבלה שלהלן :

שם היישוב	סוג מבנה	השתתפות משרד השיכון (אלש"ח)
אכסאל	אולם ספורט	2,000
טורעאן	ספרייה	2,000
אום אלפאחם	אולם מופעים	2,000
משהד	אולם התעמלות	1,000
	מתנ"ס	500
מזרעה	מבנה רב תכליתי	4,500
בסמ"ה	שלוחת מתנ"ס	4,500
כפר קרע	מרכז תרבות	6,500
נחף	השלמת קירוי 2 מגרשי ספורט	2,000

היישובים הערבים שבהם קיים תהליך של הקמת מוסדות ציבור :

אבו גוש, אום אל קוטוף, אכסאל, אל עריאן, אעבלין, באקה אלגרביה, בועיינה נגידאת, ביאדה, בסמ"ה, בענה, ג'דידה מכר, ג'לג'וליה, ג'יסר א-זרקא, ג'ש, ג'ת, דבוריה, דחי, דיר אלאסד, דיר חנא, זלפה, זימר, טורעאן, טייבה, טירה, טמרה אלזועביה, יפיע, כאבול, כאוכב אבו אלהיג'א כפר ברא, כפר יאסיף, כפר כנא, כפר מצר, כפר קאסם, מגיד אלכרום, מוסמוס, מוקיבלה, מושירפה, מייסר, מעיליא, משהד, נאעורה, נחף, נין, נצרת, סאלם, סולם, סכנין, סנדלה, ע'ג'ר, עוזייר, עילבון, עילוט, עין חוד, עין מאהל, עין נקובא, עין רפא, פסוטה, פרידיס, קלנסווה, רומאנה, ראס עלי, ריינה, שייח דנון ושעב.

עקב אי-ניצול התקציבים להקמת מבני ציבור בצורה אפקטיבית, מרכז מוסאוא קיים יום עיון בנושא זה על מנת לסייע למהנדסי הרשויות המקומיות הערביות, בנוסף להמשך המעקב אחרי ביצוע התקציבים והעברתם.

תכנון באמצעות הוועדה לתכנון מהיר וותמ"ל

הוועדה הארצית לתכנון ולבניה של מתחמים מועדפים לדיור (ותמ"ל) הינה אחד הפתרונות המוצעים על ידי הממשלה מאז 2014 לטיפול במצוקת הדיור. הוועדה מאשרת תכניות מועדפות לדיור במקשה אחת כאלטרנטיבה לתהליך הבירוקרטי הארוך שלוקח לאשר תכניות בנייה ודיור רגילות.

מצוקת הדיור ביישובים הערביים גם דורשת פתרונות במסגרת הותמ"ל : עד אוקטובר 2018, הוכרז על 26 מתחמים מועדפים לדיור ביישובים הערבים, 9 תכניות מאושרות ו-4 מופקדות.

למרות חסמים ומטרדים שהרשויות המקומיות הערביות יכולות להיתקל בהם במהלך עבודת הותמ"ל, הכללתן בתכנית נחשבת לחיובית למדי. לכן, על הממשלה להכליל כמה שיותר יישובים ערבים לפני שיסתיים מנדט התכנית באפריל 2019.

להלן רשימת המתחמים המועדפים לדיור ביישובים הערבים והסטטוס שלהם :

יישוב	שם המתחם	מספר התכנית	שטח (דונם)	מספר יחידות דיור	סטטוס
טורעאן	טורעאן	1008	383	771	אושר
ביר אל מכסור	שכונה מערבית	1020	581	703	אושר
בסמת טבעון	גבעת קושט	1014	285	520	אושר
טייבה	מתחם מערבי	1039	610	2263	אושר
מזרעה	שכונה צפונית	1031	245	768	אושר
טמרה	מזרח	1033	478	1807	אושר
עילוט	שכונה דרום מזרחית	1026	131	570	אושר
אבו גוש	רובע מערבי	1065	238	603	אושר
שפרעם	שכונה מזרחית	1036	1659	1625	אושר
טירה	טירה	1060	785	2400	מופקד
דיר אלאסד	דיר אלאסד	1063	174	554	מופקד
אכסאל	שכונה מערבית	1029	301	888	מופקד
רהט	רהט דרום	1044	2229	4541	מופקד
רהט	רהט דרום	1084	-	2959	הוכרז במרץ 2016
אעבלין	אעבלין	1092	-	700	הוכרז ביולי 2018
טורעאן	מתחם דרומי	1067	-	1400	הוכרז ביוני 2015
אבו גוש	אבו גוש	1052	-	600	הוכרז ביוני 2015
פרידיס	פרידיס	1069	-	1700	הוכרז ביוני 2015
אום אלפאחם	אום אלפאחם מדרון	1030	-	4500	הוכרז ביולי 2015
טמרה	מתחם דרומי	1070	-	4000	הוכרז ביולי 2015
עראבה	מתחם צפוני	1043	-	2500	הוכרז במרץ 2016
מג'ד אלכרום	מג'ד אלכרום	1054	-	1000	הוכרז במאי 2016
גידידה מכר	גידידה מכר	1058/1059	-	5500	הוכרז בספטמבר 2016
ערערה	ערערה	1061	-	2800	הוכרז בספטמבר 2016

ישוב	שם המתחם	מספר התכנית	שטח (דונם)	מספר יחידות דיור	סטאטוס
אום אלפאחם	אום אלפאחם	1077	-	7000	הוכרז ביוני 2017
כפר קאסם	כפר קאסם	1078	-	1300	הוכרז ביוני 2017
גייסר א-זרקא	גייסר א-זרקא	1080	-	450	הוכרז באוגוסט 2017
שיבלי	כרמי שיבלי	1089	-	600	הוכרז בינואר 2018
סכנין	סכנין	1091	-	2000	הוכרז במאי 2018

דיור ציבורי ותכנית "מחיר למשתכן"

בהקשר של דיור ציבורי, קיים צורך בבנייה ואף בהפעלה ותחזוק של בתי גיל הזהב ביישובים ערבים. משרד השיכון יקצה תקציב בשנת 2019 בסכום של 61.511 מיליון שקלים למטרה זו והמשרד יכול בהחלט להתחיל להשקיע חלק מתקציב זה ביישובים הערבים (תקנות מס' 70050502/70050505).

תכנית "מחיר למשתכן" היא אחד הצעדים שיזם שר האוצר משה כחלון על מנת לפתור את משבר הדיור במדינה, על ידי מתן סיוע לקניית דירה ראשונה בתנאים מועדפים. לפי תקנות התכנית, אזרחים שרוצים להשתתף בהגרלה על מנת לזכות בהטבות במסגרת התכנית, יכולים לעשות זאת על ידי הרשמה באתר האינטרנט של משרד השיכון. לרוב, התכנית נותנת עדיפות לתושבי המקום.

התכנית עצמה קיימת רק ב-5 יישובים ערבים ויש צורך גדול להרחיב אותה ליישובים אחרים. כיוון שהתכנית נחשבת לדרך לפתרון כולל של מצוקת הדיור כמו תכנית הותמ"ל ולא תכנית ייעודית, היישובים הערבים אמורים להיות מעורבים בה בכל מקרה.

להלן רשימת היישובים הערבים שכלולים בתכנית "מחיר למשתכן" ומספר הדירות הכלולות:

ישוב	מס' יחידות דיור הכלולות בתכנית
נחף	110
כפר מנדא	70
נצרת	445
סכנין	99
עראבה	13

מבחינה תקציבית: תקנות התקציב שנמצאו בתקציב שנת 2018 היו בסכום של כ- 2.593 מיליארד שקלים. בתקציב שנת 2019 סכום התקנות ירד והגיע לכ- 2.167 מיליארד שקלים.

שיקום שכונות והתחדשות עירונית

בשנת 2018 ובשנת 2019 הוקצה ויוקצה סכום של 2 מיליון שקלים לשיקום שכונות ביישובים ערבים בדואים, וסכום של 3 מיליון שקלים לשיקום שכונות ביישובים ערבים דרוזים (תקנות מס' 70030113/70030114). לא ברור כמה יישובים ערבים אחרים מקבלים תקציב למטרה זו מהתקציב הכללי של שיקום שכונות.

הקדמה לשטחים פתוחים

החלטת ממשלה מס' 922 הקצתה סכום של 133 מיליון שקלים למשך 5 שנים למטרת "פיתוח שטחים פתוחים ביישובי המיעוטים". תקציב הוצאות הקדמה לשטחים פתוחים בשנת 2018 היה 100 מיליון שקלים ובשנת 2019 התקציב ירד ל-80 מיליון שקלים (תקנה מס' 98221035).

התקציב המיועד לפיתוח שטחים פתוחים ביישובים הערבים נמצא בחזקת משרד השיכון, אך הוא מנוהל על ידי רשות מקרקעי ישראל (רמ"י). הרשויות המקומיות אמורות להגיש בקשות בצירוף תכניות עבודה למשרד השיכון על מנת לקבל את התקציב.

סוגיית היישובים שיבולת ונווה תמרים

באוגוסט 2018 החליט קבינט הדיור על הקמת היישוב "נווה תמרים" בנגב שיכלול כ-2070 יחידות דיור חדשות ויהיה מיועד לאוכלוסייה הנמצאת בראש הסולם הסוציו-אקונומי. הקבינט החליט להקים את היישוב למרות התנגדות ראש מינהל התכנון, אך עם הימנעותו של שר האוצר כחלון בהצבעה.

בעקבות כך, מרכז מוסאוא שלח מכתב לכל הגורמים והסביר להם שתמוה בעינינו שהמדינה תומכת בהקמת יישוב עשיר (למרות שהיא לא תישא בעלויות), אך באותו זמן המדינה אינה מקדמת שום פתרון ייעודי על מנת לפתור את משבר הדיור ביישובים הערבים בכלל ובמיוחד בנגב. ממשלת ישראל החליטה להדיר את האזרחים הערבים ולחוקק חוק שיזרז את הריסת בתיהם, שנבנו ללא היתר בגלל הזנחת הרשויות לעניין התכנון ביישובים הערבים. באותה עת, הממשלה ובתמיכת המתנחלים, מקדמת הריסה של הכפר אום אלחיראן בנגב (לא במרחק גדול מנווה תמרים) ומסרבת להכיר באופן רשמי בכפרים הערבים בנגב שהיו שם אפילו לפני הקמת המדינה וממשיכים להתקיים עד היום ללא תשתיות ושירותים ראויים..

באוגוסט 2018 קיבל קבינט הדיור החלטה גם על הקמת היישוב "שיבולת". 20% מיחידות הדיור החדשות ביישוב אמורות לכלול תושבים עם צרכים מיוחדים ואוטיזם. הבעיה העיקרית היא שהיישוב יוקם על עתודות קרקע השייכות לכפר טורעאן בגליל למרות ההחלטה הראשונית להקימו במקום אחר.

לפי המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי, ההחלטה תפגע בהתפתחות הכפר טורעאן ותמנע מתושביו להשתמש באדמות ההיסטוריות שלהם. כך שבנוסף לעובדה שהמדינה אינה מקצה שטחים מספיקים לפיתוח היישובים הערבים, היא מפלה אותם עוד יותר בכך שהיא מפקיעה אדמות נוספות להקמת יישובים לציבור היהודי.

משרד הפנים והרשויות המקומיות

	2018	2019
תקציב משרד הפנים	607,925,000	438,326,000
תקציב הוצאות חירום אזרחיות	480,436,000	490,052,000
תקציב הרשויות המקומיות	5,002,032,000	5,629,202,000
סה"כ התקציב	6,090,393,000	6,557,580,000

מענקי האיזון

98% מהרשויות המקומיות הערביות נמצאות בארבעת האשכולות הנמוכים בסולם החברתי-כלכלי לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס).

בעקבות חוסר אזורי תעשייה ומקומות מלאכה ותעסוקה נאותים ביישובים הערבים ומסביבם, קיים פער אדיר בהכנסות הרשויות המקומיות מארנונה עסקית או ארנונה רגילה אם קיימת בעיית אבטלה רצינית ביישובים. מענקי האיזון מוענקים לרשויות כמנת סיוע להמשך פעולתן השוטפת במשילות על היישובים וניהול ענייני היישובים. לכן נושא מענקי האיזון הינו נושא חשוב מאוד לרשויות המקומיות הערביות. מצבן הכלכלי הירוד מביא למצב בו הרשויות המקומיות הערביות מסתמכות לרוב אך ורק על מענקי האיזון כדי להמשיך בפעילותן.

לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, בשנת 2017 קיבלה הממשלה החלטה לפיה היא משנה את כללי חלוקת מענקי האיזון בין הרשויות המקומיות. הנוסחה החדשה מחליפה את נוסחת גדיש משנת 2004, וקובעת שהמענקים יחולקו לפי הכנסה לנפש והדירוג הסוציו-אקונומי בו נמצאים היישובים. כך שמ-2017, השיטה החדשה מיטיבה עם יישובים הנמצאים באשכולות הנמוכים בדירוג, שרובם יישובים ערבים.

לפי נתוני שנת 2017 מספר עיקרי התקציב, 184 מתוך 255 הרשויות המקומיות הקיימות (כ-72%) זכאיות לקבל מענקי איזון ממשרד הפנים. בשנת 2019 הסכום הכולל של מענקי איזון שיחולקו יהיה 3.15 מיליארד שקלים. סכום זה עלה אחרי שהתקציב בשנת 2018 היה כ-2.83 מיליארד שקלים (תקנה מס' 18110101).

מענקי הפיתוח

לפי החלטת ממשלה מס' 922, משרד הפנים יקצה מענקי פיתוח (בנוסף למענקים הקיימים) לרשויות המקומיות הערביות בסכום של עד 800 מיליון שקלים ב-5 שנים. מענקי הפיתוח יתנו אפשרות לרשויות המקומיות לתכנן ולהוציא לפועל פרויקטים משמעותיים ליישובים. בשנת 2018 הוקצה תקציב בסך 77.5 מיליון שקלים למטרה זו מתוקף החלטת הממשלה, ובשנת 2019 יוקצה תקציב בסכום של

108,716 מיליון שקלים (תקנה מס' 18110180). לפי החישובים, משרד הפנים אמור להקצות תקציב של 160-200 מיליון שקלים בכל שנה, לכן ייתכן שהמשרד מעלה את התקציב בכל שנה עד סוף תכנית החומש.

שירותי דת לעדות לא יהודיות

לפי ספר התקציב והתקנות, הדתות הלא יהודיות מקבלות תקציבים ממשלתיים דרך סעיף זה של משרד הפנים ולא משרד הדתות. סעיף זה בשנת 2019 כולל סך תקציב בסכום של 68,459 מיליון שקלים (אחרי קיצוץ) לתמיכה בשירותי דת שוטפים ופיתוח מבני דת. בשנת 2018 התקציב הניתן היה 73,582 מיליון שקלים.

למען ההשוואה, בשנת 2019 תקציב משרד הדתות (שמתקצב שירותי דת ליהודים בלבד, לפחות לפי ספר התקציב) הינו 736,253 מיליון שקלים, כלומר פי 10 מהתקציב המיועד לשירותי דת לעדות לא יהודיות.

היערכות לחירום

נתוני ההיערכות לשעת החירום ביישובים הערבים קשים. הפגיעה באזרחים הערבים בעת מלחמת לבנון השנייה ב-2006 הייתה קשה ביותר: עקב כך שבכפרים ערביים רבים לא הותקנו מקלטים ואזעקות והתושבים הערבים כמעט שלא התפנו מהיישובים, 43% מהאזרחים ההרוגים במלחמה היו אזרחים ערבים (19 מתוך 44). קיים פער אדיר בין רמת המוגנות וההיערכות לחירום בין יישובים במרכז ובדרום לבין היישובים הערבים שרובם נמצאים קרוב לקו העימות בצפון.

תקציב הוצאות החירום האזרחיות מגיע לסכום של כ-500 מיליון שקלים בשנת 2019 וכולל סעיפים של מיגון אוכלוסייה, התגוננות אזרחית, מיגון מבנים ותקציב רשות חירום לאומית.

החלטת ממשלה מס' 922 מקצה סכום של 50 מיליון שקלים למשך 5 שנים. כמובן שתקציב זה אינו מספיק למימון מיגון בכל היישובים הערבים, או לפחות אלה הקרובים יותר לקו העימות הצפוני. בשנת 2018, הקצה משרד הפנים לפי החלטת הממשלה סכום של 15 מיליון שקלים, ובשנת 2019 לא קיים תקציב בכלל למטרה זו. המשרד לא הבהיר את אופן חלוקת התקציב על פני השנים ולא ברור למה אין תקציב שוטף למיגון והיערכות לחירום בשנת 2019.

הקדן לצמצום פערים בין רשויות מקומיות

ממשלת ישראל משלמת ארנונה על נכסיה ומבניה ברשויות המקומיות כמו כל ישות אחרת במדינה, זה כולל קריות ממשלה ומבני ממשלה ומשרדים ממשלתיים הפזורים ברחבי המדינה. לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, הממשלה הייתה מקבלת מ-30%-55% אחוזי הנחה בתשלומי ארנונה ממשלתית חוץ מב-"ערי עולים" ששר הפנים היה מכריז עליהם לפני שנת 2016. בחוק ההסדרים לשנת 2017-2018 בוטל מעמד "ערי העולים" ועקב כך הוחלט שהממשלה תשלם ארנונה מופחתת בכל הרשויות.

חוק ההסדרים גם קבע שמהפרש התשלומים, הממשלה תקים קרן לצמצום פערים בין הרשויות המקומיות שתעניק מענקים לפי קריטריונים סוציו-אקונומיים ופריפריאליים.

הקמת הקרן וקביעת הקריטריונים קובעים שהרשויות הערביות אמורות לקבל מענקים מהקרן עקב הימצאותם באשכולות הנמוכים בדירוג הסוציו-אקונומי ורובם נמצאים בפריפריה. תקציב הקרן לשנת 2019 הוא 509.147 מיליון שקלים, ובשנת 2018 התקציב היה 314.963 מיליון שקלים (תקנה מס' 18120101).

רשויות מצטיינות

תכנית רשויות מצטיינות נמצאת במסגרת התכנית לפיתוח כלכלי וקידום מצוינות ברשויות מקומיות בחברה הערבית. מטרת התכנית באופן כללי היא לחזק את הרשויות הערביות על מנת שיוכלו להגדיל את הכנסותיהן, להשקיע בפיתוחן הכלכלי ולחזק את ההון האנושי בהם.

הרשויות המקומיות שמשתתפות בתכנית הן: אעבלין, באקה אלגרביה, ביר אלמכסור, ג'ת, דיר אלאסד, חורה, טורעאן, טמרה, כפר כנא, כפר מנדא, כפר קאסם, מגיד אלכרום, נצרת, סכנין, עראבה ורהט.

החלטת ממשלה מס' 922 מקצה תקציב כולל של עד 350 מיליון שקלים לרשויות המצטיינות למשך 5 שנים. בשנת 2018 הוקצה תקציב של 35.25 מיליון שקלים, בשנת 2019 התקציב יגדל ויוקצה סכום של 80.264 מיליון שקלים (תקנה מס' 18110182).

משרדי המדע והטכנולוגיה והתרבות והספורט

	2018	2019
תקציב מינהל המדע	311,117,000	295,787,000
תקציב מינהל התרבות	1,014,270,000	1,060,034,000
תקציב מינהל הספורט	146,000,000	691,570,000
סה"כ התקציב	1,471,387,000	2,047,391,000

מינהל המדע

תקציב מינהל המדע הינו התקציב הכי קטן מבין תקציבי משרדי המדע והטכנולוגיה והתרבות והספורט. לכן פעילות המינהל מוגבלת למדי, במיוחד כאשר כמעט כל פעילויות המינהל מופנות לאוכלוסייה היהודית ומתעלמות לגמרי מהצרכים של האוכלוסייה הערבית בהקשר זה.

תקנות תקציב מינהל המדע כוללות פעולות כגון צמצום הפער הדיגיטלי, תקצוב ועדות מחקר, תקצוב לסל מדע ומחקרי מדע ותקצוב לסוכנות החלל. אין כל מניעה להכליל משתתפים ערבים בכל הפרויקטים המונהגים על ידי מינהל המדע. מרכז מוסאוא דורש לאפשר תקצוב נאות לפחות למטרת הצמחת תשתית מחקר ראויה במכוני מחקר ביישובים הערבים.

מינהל התרבות

המתקפות האחרונות של שרת התרבות מירי רגב נגד מוסדות התרבות והיוצרים הערביים מביאה אותנו למצב בלתי נסבל מבחינת חופש הביטוי וחופש היצירה במדינה. השרה רגב מנסה לאיים על התרבות הערבית על ידי דרישה לשלילת תקציבים ומניעת קיום הצגות וסרטים מסוימים, וכל זאת על מנת לקדם דה-לגיטימציה לתרבות הערבית ובכך להסית בצורה גזענית ביותר נגד הציבור הערבי במדינה.

באותה עת, מירי רגב מקדמת את הצעת חוק "נאמנות בתרבות" בשיתוף פעולה עם שר האוצר משה כחלון. הצעת החוק אם תאושר, תצדיק שלילת תקציבים למוסדות תרבות שייצרו יצירות "שלא מיטיבות" עם ערכי המדינה וסמליה. בכל מקרה, השרים יוכלו להחליט לבדם מאילו מוסדות יהיה אפשר לשלול תקציבים. יש להניח שאם החוק יאושר, התקציבים יישללו בעיקר ממוסדות ערבים שמקדמים תרבות ערבית היסטורית.

מבחינה תקציבית נטו : בעקבות עתירת מרכז מוסאוא נגד משרד התרבות, התחייב המשרד לתגבר את תקצוב התקנה לתרבות ערבית בשנים הבאות (תקנה מס')

19420233). זו התקנה היחידה הכוללת תקצוב נטו לתרבות ערבית במדינה. התקצוב שנכלל בתקנה לא הגיע ל-3% מכלל תקציב משרד התרבות. בשנת 2018 התקציב הגיע לסכום של 29 מיליון שקלים, בשנת 2019 תקנת התקציב כוללת את אותו סכום בדיוק! זאת למרות התחייבות משרד התרבות בפני בית המשפט העליון שהוא יעלה את התקצוב לתקנה.

בנוסף לכך, משרד התרבות התחייב לפי החלטת ממשלה מס' 922 לתקצב "בחינה מערכתית של תקציבי התמיכה במוסדות תרבות ערביים" בסכום של 30 מיליון שקלים למשך 5 שנים. אין תקנה בתקציב הכוללת פעילות זו, לכן לא ברור האם משרד התרבות אכן תקצב את הבחינה.

התקנה השנייה הקשורה לתרבות ערבית היא תקנת תקצוב האקדמיה ללשון ערבית שמתוקצבת כל שנה בסכום של 1.45 מיליון שקלים (תקנה מס' 19420243). עקב המתקפה של הממשלה נגד השפה הערבית על ידי העברת חוק הלאום בשנת 2018, לא צפוי שהממשלה או שרת התרבות יתערבו על מנת לחזק את האקדמיה ללשון ערבית. בכל מקרה, התרבות הערבית אינה נמצאת על סדר יום משרד התרבות או הממשלה, גם לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019.

מינהל הספורט

השקעה בספורט הערבי ובתלמידים הנמשכים לספורט בגילאים קטנים יכולה להעלות את רמת הספורט במדינה באופן כללי. מספר רב של צעירים ערבים מהיישובים אינם מוצאים מסגרת ספורטיבית מתאימה שממומנת על ידי משרד התרבות והספורט. ספר התקציב של המשרד כולל הרבה סעיפים ותקנות הנוגעות לספורט כללי, אך אין תקנה ייעודית המופנית לציבור הערבי בלבד. עקב כך, קשה לעקוב אחרי השקעת המדינה בספורט הערבי באופן כללי.

בנוסף לכך, קשה לעקוב אחרי יישום התקצוב מהחלטת ממשלה מס' 922 בתחום הספורט שמקצה תקציב בסכום של 50 מיליון שקלים למשך 5 שנים כדי לתגבר הקמה ושיפוץ של מתקני ספורט ביישובים הערבים.

משרד התחבורה והבטיחות בדרכים

	2018	2019
תקציב משרד התחבורה	442,333,000	477,717,000
תקציב פיתוח התחבורה	18,102,513,000	20,269,338,000
סה"כ התקציב	18,544,846,000	20,747,055,000

תקציב הפיתוח של משרד התחבורה הינו אחד מתקציבי הפיתוח הגדולים במדינה והוא כולל פיתוח תחבורה בכל רחבי המדינה, במיוחד בצל מצוקת התחבורה הציבורית והתחבורה הכללית בשנים האחרונות. שר התחבורה ישראל כץ מתגאה בהישגי פיתוח התחבורה תחת הנהגתו, אך מסתבר שלמרות שהפרויקטים משרתים את רוב הציבור, רובם מרוכזים רק באזור המרכז או אזור ירושלים ולא באזורי היישובים הערבים שכל כך צמאים לתשתיות תחבורה ראויות. ולמרות הצהרות משרד התחבורה לגבי השקעתו העתידית הגדולה בכבישים בינעירוניים ובתשתיות ביישובים הערבים, ההשקעה מזערית בהשוואה לפערים ולצרכים.

תחבורה ציבורית (תח"צ)

התחבורה הציבורית הינה אחד הכלים החשובים לפיתוח התעסוקה והכלכלה ביישובים הערבים, לכן מצב התחבורה הציבורית העגום בתוך היישובים הערבים משליך ישירות על מצב האבטלה ביישובים. הפערים בין היישובים היהודים והערבים אדירים ומשרד התחבורה אינו מתאמץ כדי לסגור אותם, גם כאשר מדובר בתקצוב ופיתוח.

לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, קיים פער אדיר בין תשתית התחבורה הציבורית בישראל לבין התשתיות במדינות מפותחות אחרות. עקב כך, היות ומצב התשתית של התחבורה הציבורית ביישובים ערבים גרוע בהרבה מזה הקיים ביישובים יהודים, אפשר להסיק בקלות שאי-ההשקעה בתחבורה הציבורית ביישובים הערבים תורמת לפער הכללי המדובר.

מבחינה תקציבית, התחבורה הציבורית מקבלת סכום של כ-26 מיליון שקלים בשנת 2019 מתקציב משרד התחבורה כדי לתפעל את רשת התחבורה הציבורית. תקציב פיתוח התחבורה הציבורית הכללית בשנת 2019 מגיע לסכום של כ-4 מיליארד שקלים. מתוך תקציב זה, היישובים הערבים מקבלים תקציב ייעודי בסכום של 80 מיליון שקלים בלבד לפיתוח תשתיות תחבורה ציבורית תחת תקנה מס' 79500277. התקציב הייעודי ליישובים הערבים מהווה רק 2% מתקציב הפיתוח הכללי!

התקציב שניתן לפי החלטת ממשלה מס' 922 שכולל סכום כולל של 1.5 מיליארד שקלים לחמש שנים כסובסידיה לתחבורה ציבורית בהחלט אינו מספיק על מנת

לסגור את הפערים בתחבורה הציבורית. על הממשלה להשקיע יותר בפיתוח התשתיות עצמן.

קווי רכבת

התקציב הכולל של פיתוח קווי הרכבת במדינה לשנת 2019 הוא כ-3 מיליארד שקלים, והממשלה משקיעה משאבים אדירים בתחום זה בשנים האחרונות, כולל פיתוח הקו המהיר בין ירושלים ותל אביב ופרויקטים אחרים.

כאשר מדובר על פיתוח תשתיות קווי רכבת, היישובים הערבים אינם נמצאים על סדר היום כלל. אפילו בקווים חדשים שנחשבים למנוף כלכלי כללי, המדינה מתעלמת לחלוטין מהיישובים הערבים ומהתועלת של הפעלת תחבורה ציבורית בינעירונית יעילה באזוריהם. למשל, קווי הרכבות שהוקמו לבית שאן ועפולה אינם כוללים תחנות מעבר ביישובים הערבים הסמוכים כמו נצרת ואום אלפאחם. כמעט כל התחנות הוקמו ביישובים היהודים וההכנסות מארנונה ושירותים נלווים נותרו ביישובים אלו.

החלטת ממשלה מס' 922 גם מתעלמת מנושא זה ואינה מקדמת הקמת תשתיות רכבת ביישובים הערבים או סמוך להם.

כבישים עירוניים

קיים צורך בחיבור גרעיני היישובים הערבים לכניסות ליישובים בהם מרוכזים רוב שירותי התחבורה הציבורית. משרד התחבורה מקצה תקציב כולל של 900 מיליון שקלים לפיתוח הכבישים העירוניים, מהם יוקצה בשנת 2019 תקציב של 170 מיליון שקלים לפיתוח הכבישים ביישובים הערבים (תקנה מס' 79510205).

לפי החלטת ממשלה מס' 922, משרד התחבורה אמור להקצות תקציב של 1.1 מיליארד שקלים בחמש שנים לפיתוח כבישים עירוניים מטרופוליניים.

כבישים בינעירוניים

אפשר לראות בבירור את הפער בהשקעה בכבישים בינעירוניים בין יישובים יהודיים ויישובים ערביים. אי-ההשקעה המספקת בכבישים באזורי היישובים הערבים תורמת לריבוי תאונות דרכים באזורים אלו שלרוב עולות בחיי אדם.

לרוב התקציבים המוקצים למטרה זו אינם מספיקים כדי לסגור את הפער, כמו בכל תחום. התקציב הכולל של פיתוח כבישים בינעירוניים לשנת 2019 הוא כ-4.5 מיליארד שקלים. הממשלה התחייבה להשקיע סכום של 200 מיליון שקלים בחמש שנים לפי החלטת ממשלה מס' 922, בכל זאת לא ברור בדיוק באיזה כבישים בינעירוניים הממשלה תשקיע את התקציבים הללו.

בטיחות בדרכים

פעולות הבטיחות בדרכים נעשות על ידי הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים ותקציבה בא מתקציב משרד התחבורה ותקציב הפיתוח של המשרד. החלטת ממשלה מס' 922 מקצה סכום של 20 מיליון שקלים בחמש שנים מתקציב ההסברה לבטיחות בדרכים. תקנה ייעודית בהתאם להחלטה אינה מופיעה בתקציב שנת

2019, אז לא ידוע כמה מהתקציב יוקצה לחברה הערבית מהתקציב הכולל של
ההסברה (10.6 מיליון שקלים, תקנות מס' 40530106/40530107).

משרד הבריאות

	2018	2019
תקציב משרד הבריאות	35,454,434,000	37,984,845,000
תקציב פיתוח הבריאות	665,422,000	683,141,000
תקציב בתי החולים הממשלתיים	10,326,132,000	11,140,502,000
סה"כ התקציב	46,446,988,000	49,808,488,000

במשך שנים, הציבור הערבי במדינה סובל מאפליה סיסטמית בכל התחומים ובמיוחד בתחום הבריאות. תחום הבריאות מושפע גם מהאפליה בתחומים אחרים (בעיקר העוני ומצב הרווחה) כיוון שהוא התחום החברתי הכי חשוב לחיי כל קהילה באופן כללי.

משרד הבריאות מודע היטב לפערים שנוצרו במערכת הבריאות במהלך השנים, עקב כך המשרד מפרסם בכל שנה דו"ח המפרט סוגיות הקשורות לפערים בבריאות ומציג את התקדמות תהליך צמצום הפערים במערכת הבריאות באופן כללי. הבעיה העיקרית היא שהממשלה אינה עושה די על מנת לסגור פערים אלו בכל מקרה. החלטת ממשלה מס' 922 אינה כוללת תקציבים לצמצום פערים בבריאות, אי אפשר להבין כיצד הממשלה החליטה להפקיר תחום כל כך חשוב לחיי כל אדם.

תוחלת חיים ושיעורי תמותה

שיעורי התמותה הגבוהים מושפעים מגורמים חברתיים-כלכליים, וניתנים לצמצום במידה ניכרת על ידי שימוש ברפואה מונעת, שינוי בסגנון חיים ובתנאים הסביבתיים. לשם כך, אחת מדרישות מרכז מוסאוא היא לתקצב תקנים לתפקיד מקדמי בריאות בכל הרשויות המקומיות הערביות, ובמיוחד אלו עם שיעורי תמותה גבוהים.

לפי דו"ח האי-שוויון בבריאות לשנת 2017 : בשנת 2016, תוחלת החיים הממוצעת אצל גברים בישראל הייתה 80.7 שנים, ואצל נשים הייתה 84.2 שנים. לעומת זאת, תוחלת החיים אצל גברים ערבים היא 77.2 שנים ואצל נשים היא 81.4 שנים. אפשר להסיק בבירור שישנו פער ניכר בשירותי הבריאות שמקבל הציבור הערבי לעומת שירותי הבריאות הכלליים במדינה.

מבחינת שיעורי תמותה, הפער שוב נראה בבירור : בשנת 2015 שיעור התמותה אצל גברים יהודים עמד על 5.7 ואצל נשים יהודיות עמד על 4.1 ל-1000 תושבים. בקרב גברים ערבים, שיעור התמותה היה 7.5 ואצל נשים עמד על 5.5 ל-1000 תושבים.

תמותת תינוקות

שיעור תמותת התינוקות בישראל עומד על 3.1 לאלף לידות חי. בקרב יהודים השיעור עומד על 2.2 ובקרב הערבים על 6.2. קיים פער גדול בשיעורי תמותת התינוקות בין שתי האוכלוסיות. הפער מראה על מצב הבריאות העגום בחברה הערבית ועל הצורך בהשקעת יותר משאבים בסגירת פער זה. הסיבה העיקרית לשיעור תמותת התינוקות הגבוה בקרב ערבים הוא מומים מולדים, שניתן לגלות בבדיקות גנטיות. מרכז מוסאוא עתר נגד החלטת משרד הבריאות לצמצם את הבדיקות במיוחד ביישובים הערבים. בעקבות העתירה, בית המשפט העליון פסק שעל משרד הבריאות לשנות את תקנות הבדיקות הגנטיות ובכך להפוך את תהליך הבדיקה ליותר פשוט עבור המשפחות.

מחלות ייחודיות – סכרת וקדחת מלטה

האוכלוסייה הערבית עדיין סובלת משיעור גבוה של חולי סכרת, והסיבה העיקרית לכך היא מחסור במודעות לבריאות וחוסר במקדמי בריאות ברשויות המקומיות הערביות. באותה עת, ביישובים הערבים קיימת בעיה ייחודית של צריכת מוצרי חלב מעדרים שלא נמצאים בפיקוח. עקב כך, בכל שנה נרשמים מקרים רבים של מחלת קדחת מלטה. חוסר המודעות למחלה ולדרכי מניעתה דורשת טיפול מיוחד ממשרד הבריאות.

תחום בריאות הנפש והמחסור בפסיכולוגים

קיים מחסור אדיר בפסיכולוגים ערבים במדינה. מצב זה בעייתי במיוחד כאשר מאות ואלפי אזרחים ערבים מבקשים לקבל טיפול ולווי פסיכולוגי מפסיכולוגים שמדברים את שפתם ובאים מאותו רקע חברתי ותרבותי. בשנת 2019 משרד הבריאות יקצה תקציב בסך של כ-32.7 מיליון שקלים להכשרת מתמחים בפסיכולוגיה (תקנה מס' 24040912). לא ברור כמה המשרד יקצה לפעולה זו בקרב מתמחים ערבים, למרות שנושא זה נמצא על סדר היום של המשרד כאשר מדובר על גיבוש התכנית הרב-שנתית החדשה.

רפואה מונעת

רפואה מונעת כשמה מונעת מחלות בעתיד, ובכך מונעת תשלומים עתידיים עקב תחלואה וחוסכת כספים למשפחות החולים ובמיוחד למדינה. משרד הבריאות מקצה סכום כולל של כמיליארד שקלים לתחום זה בשנת 2019. התחום כולל פעולות כגון בטיחות ילדים, שירותי בריאות לחרסי ביטוח, שירותי מזון וגנטיקה. בגלל הפערים הגדולים בבריאות, על משרד הבריאות לתעדף תקצוב פעולות אלו ביישובים הערבים.

טיפות החלב גם כלולות בתחום זה. בשנת 2019 משרד הבריאות יקצה תקציב בסכום של כ-7.8 מיליון שקלים לבינוי מרכזים חדשים ביישובים הערבים (תקנה מס' 67250208).

תכנית הוליסטית רב-שנתית לבריאות החברה הערבית

בשנים האחרונות, משרד הבריאות גיבש תכנית רב-שנתית לצמצום פערים בבריאות בשיתוף עם ארגוני חברה אזרחית ערביים כולל מרכז מוסאוא. התכנית מופנית בעיקר לחברה הערבית ומנסה לטפל בבעיות היוצרות את אי-השוויון. בספטמבר 2018 התקיימה ישיבת ועדת ההיגוי האחרונה לפני גיבוש הסכמי התקציב עם אגף התקציבים במשרד האוצר.

לפי ספר התקציב לשנת 2019, משרד הבריאות יקצה סכום של 354 אלף שקלים לתכנית כמקדמה (תקנה מס' 67250207). מרכז מוסאוא דורש מאגף התקציבים לתקצב את התכנית במלואה כפי שגובשה על מנת להוציא אותה לפועל כמה שיותר מהר, כדי להתחיל ולצמצם פערים בבריאות.

בנוסף לתכנית הרב-שנתית לחברה הערבית, מרכז מוסאוא דורש ממשרד הבריאות לשים דגש על נושאים אלו בתחום הבריאות כאשר מדובר באוכלוסייה הערבית:

- הרחבת שירותי מרפאות מומחים ביישובים הערבים
- הקמת בתי חולים ומרכזי אשפוז יום ביישובים ערבים גדולים
- העמקת הנגישות לשירותי רפואת חירום בשכונות השונות
- תגבור תקציב המודעות ותכניות מניעה בשפה הערבית
- הקמת מרפאות מונגשות תרבותית ולשונית לנשים בהריון ולאנשים עם צרכים מיוחדים ביישובים מוכי תחלואה
- פריסת אמבולנסים וניידות טיפול נמרץ, הקמת מרפאות טיפת חלב ביישובים הלא-מוכרים בנגב. בנוסף, תגבור צוותי רפואה בנגב
- הנגשת שירותי בריאות ביישובים ערבים קטנים

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

2019	2018	
66,811,000	61,319,000	תקציב הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב
7,220,000	17,462,000	תקציב היחידה לשילוב האוכלוסייה הבדואית בנגב
1,910,183,000	1,827,456,000	סה"כ התקציב משרד החקלאות

משרד החקלאות בראשות השר אורי אריאל (הבית היהודי) נמנע ככל האפשר מתמיכה בחקלאות הערבית ובפיתוחה, בעצם הוא מבטח בצורה המושלמת את האפליה המערכתית נגד הציבור הערבי. השר אריאל עושה כרצונו במשרד החקלאות מבלי שתהיה ביקורת נאותה, ומבחינה טכנית המשרד יכול להיחשב לכלי להעברת כספים כרצון השר. האחריות על החטיבה להתיישבות בשטחים הכבושים הועברה ממשרד ראש הממשלה למשרד החקלאות, ומאז פעולותיה מוסדרות על ידי המשרד. כחלק ממדיניות השר, משרד החקלאות אינו משקיע משאבים בפיתוח החקלאות הערבית ובסופו של דבר, החקלאות הערבית מקבלת פחות מ-1% מתקציב המשרד הכללי. בנוסף לכך, תחום החקלאות אינו מוזכר בכלל בהחלטת ממשלה מס' 922, ובכך החמיצה הממשלה את ההזדמנות להשתמש בפוטנציאל הטמון בחקלאות הערבית.

תמיכות בחקלאות

לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, משרד החקלאות מקדם תמיכות תקציביות ישירות בחקלאים וגם תמיכות עקיפות באמצעות מכסות ומכסות מגן. תקציב תמיכות המשרד מסתכם בסכום של כמיליארד שקלים, שמעט מאוד ממנו ניתן לחקלאים ערבים.

לפי אתר משרד החקלאות: "החקלאות הערבית בארץ מתקיימת על כ- 800,000 דונם, מהם כ- 580,000 דונם שטח מעובד המהווה כ- 16% מהיקף השטח המעובד בכל הארץ". התכנית האחרונה לפיתוח החקלאות ביישובים הערבים הסתיימה בשנת 2004 ולא חודשה מאז.

מרכז מוסאוא דורש לגבש תכנית רב-שנתית חדשה לפיתוח החקלאות הערבית בשיתוף חקלאים ומומחים ערבים לכלכלה ולחקלאות. התכנית תביא לפיתוח החקלאות הערבית ובכך לפיתוח ענף החקלאות במדינה באופן כללי, והיא תכסה פרויקטים בחקלאות, מכסות, העתקות דירים, תכנון ושיקום תשתיות חקלאיות.

הנגב והכפרים הלא-מוכרים

משרד החקלאות אחראי על הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב, אותה רשות שאמורה לקדם את היישובים בנגב ולהביא בסופו של דבר להכרה בהם, דווקא מקדמת הריסת בתים והפקעת קרקעות מהבדואים הערבים שחיים בנגב כבר מאות שנים. מנכ"ל הרשות יאיר מעיין יעדיף לגרש את הבדואים על מנת לבנות יישובים ליהודים בלבד כפי שהציע לעשות עם הכפר אום אלחיראן.

הרשות גם אמורה לפקח על ולהוציא לפועל את תכנית החומש לבדואים בנגב החל משנת 2016, שעיקר תקציביה מיועדים ליישובים המוכרים בנגב תוך התעלמות מוחלטת מהאוכלוסייה הגרה ביישובים הלא-מוכרים. תושבי הכפרים אינם מקבלים את הזכויות הכי בסיסיות כגון הזכות לדיור הולם והזכות לתשתיות בסיסיות שכוללות את תחומי הבריאות, הפרנסה והפיתוח הכלכלי.

הנהגת הציבור הערבי דורשת כבר שנים מהממשלה להקים מועצה אזורית ליישובים הערבים ללא כל צורך בפינויים מאדמתם ההיסטורית, כך הכפרים יהפכו ליישובים מוכרים בהתאם לכל הקריטריונים, ותושביהם יוכלו סוף סוף לחיות את חייהם ללא איום ההריסה המתמשך.

משרד המשפטים

2019	2018	
3,766,297,000	3,500,512,000	תקציב משרד המשפטים
93,305,000	80,060,000	תקציב פיתוח משפטים ובתי משפט
3,859,602,000	3,580,572,000	סה"כ תקציב משרד המשפטים

רישום מקרקעין ופרצלציה ביישובים הערבים

ביישובים הערבים, רוב האדמות עוברות בירושה מאב לבן וגם קיימות הרבה אדמות משותפות, ורישום הקרקעות לעתים קרובות לא מתבצע כראוי, או לא מתבצע בכלל. באופן כללי, אי-רישום הקרקעות באמצעות משרד המשפטים יכול לגרום להרבה קשיים בתחום התכנוני ותחום קבלת אשראי ומשכנתא לקניית דירות ביישובים.

תכנית של משרד המשפטים שפורסמה בשנת 2016 מקצה תקציב של 5 מיליון שקלים על מנת להכשיר עורכי דין מטעם משרד המשפטים שיובילו תהליך של רישום מקרקעין ביישובים הערבים. לא ברור באיזה שלב בתכנית נמצא משרד המשפטים, במיוחד כאשר אין שום פרטים בנוגע לתכנית בספר תקציב המשרד לשנת 2019.

התקציב הכללי לרישום והסדר המקרקעין בשנת 2019 יהיה 45.611 מיליון שקלים אך לא ברור כמה ממנו יוקצה לתכנית רישום הקרקעות ביישובים הערבים באותה שנה.

משרד ראש הממשלה והמשרד לשוויון חברתי

2019	2018	
22,383,000	24,631,000	תקציב הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים
436,264,000	287,559,000	תקציב המשרד לשוויון חברתי
2,440,926,000	2,021,980,000	סה"כ תקציב משרד ראש הממשלה

המשרד לשוויון חברתי הוא המשרד הממשלתי האמון על פרויקטים ותכניות לשוויון במדינה באופן כללי, לשם כך מתקצב המשרד פרויקטים לאוכלוסייה הערבית, אוכלוסיית העולים, אוכלוסיית האזרחים הוותיקים ואוכלוסיות אחרות. מבחינה טכנית ותקציבית, המשרד לשוויון חברתי תחת השרה גילה גמליאל נמצא תחת אחריות משרד ראש הממשלה, האחראי על משרדים קטנים נוספים. לפיכך, תקציב המשרד לשוויון חברתי נגזר מתקציב משרד ראש הממשלה הכללי.

הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים

הרשות הוקמה במשרד ראש הממשלה בשנת 2007 והועברה אחר כך למשרד לשוויון חברתי. הרשות אמורה להציע מדיניות לממשלה בכל הנוגע לפיתוח כלכלי של האוכלוסייה הערבית, לקדם תכניות ופרויקטים ולעקוב אחרי יישום החלטות הממשלה הנוגעות לנושא. במשך 11 שנה, ניהל את הרשות איימן סייף שהקפיד על כך שהרשות תעשה את עבודתה בצורה הכי טובה' כאשר הוא מחבר בין כל הגורמים האחראים על פיתוח כלכלי בחברה הערבית, כולל הנהגת הציבור הערבי וגופי החברה האזרחית.

למרות פרישתו של איימן סייף באפריל 2018 אחרי כל כך הרבה שנים בתפקיד, המשרד לשוויון חברתי אינו ממחר למנות לו מחליף שימשיך את עבודת הרשות עם אותה אפקטיביות' במיוחד על מנת לוודא שתקציב החלטת ממשלה מס' 922 מנוהל כראוי.

מכרז למינוי מחליף פורסם לפני כשנה אך השרה גילה גמליאל הודיעה כי לא מצאה מחליף מתאים ופסלה את מועמדותם של עשרות המגישים למשרה, וביניהם גם עובדים ערבים במשרדי הממשלה. נציבות שירות המדינה הודיעה לכל המועמדים כי הם לא נבחרו, אך לא פרסמה הודעה מסודרת כי המכרז נגזז או מה עלה בגורל המכרז לתפקיד.

עקב אי הבהירות בה מתנהלת הרשות ללא מנהל, נודע לנו שמספר עובדים ברשות החליטו לסיים את תפקידם, במיוחד אחרי ההכרזה על קיצוץ של כ-2.3 מיליון שקלים מתקציב הרשות כפי שמופיע בתקציב המדינה לשנת 2019.

מרכז מוסאוא דורש למנות מנהל ערבי לתפקיד בהקדם כדי למנוע העמקת האפליה הכלכלית חברתית כלפי הציבור הערבי, בתקציב המדינה ובמדיניות הממשלה. ובנוסף ועל מנת לא להיתקל במקרים דומים בעתיד, מרכז מוסאוא דורש להפוך את הרשות לפיתוח כלכלי לגוף סטטוטורי רשמי של המדינה בעל תקציב מוגדל.

קרן אל-בואדר

קרן אל-בואדר היא הקרן הראשונה מסוגה שהוקמה אך ורק למען עידוד הייצור, מתן השירותים ופיתוח הטכנולוגיה על ידי יזמים וחברות ערביות פרטיות במדינה. לפיכך, מול ציבור היזמים הערבים יש הזדמנות להציג את חזונם ואת רעיונם מול משקיעי הקרן על מנת לקבל מענק פיתוח לחברות. מנדט הקרן הינו גם להרחיב את התעשייה הערבית וליצר מקומות עבודה ובכך להביא לצמצום פערים בין הסקטור הערבי והיהודי. הממשלה התחייבה לתקצב את הקרן שתנוהל על ידי גורם פרטי בסכום של 80 מיליון שקלים בשנה.

אל-בואדר יצאה לדרך כשבקופתה התחייבות ממשלתית וממשקיעים בסך 177 מיליון שקלים ובהתחלה ראשי הקרן הצהירו שיתמכו ב-30-20 חברות ערביות. למרות זאת, הקרן התחילה להיתקל בקשיים ולא הגיעה ליעד המבוקש. בסופו של דבר במרץ 2015 הסתיימה תקופת ההשקעות, והתברר שאל-בואדר השקיעה ב-8 חברות בלבד והסכום שהושקע היה רק 50 מיליון שקלים.

עקב אי המשכיות של התכנית אחרי כישלונה, קמו קרנות פרטיות אחרות שפעלו ללא מימון וללא ערבות מהממשלה שהיא הרגולטור שאמור להיות אמון על פעילות קרנות אלו. לאור הניסיון והצורך, יש לבצע בדיקה מעמיקה סביב סיבות כישלון קרן אל-בואדר ולעדכן בנוגע לעתידה ובנוגע לתכניות עבודה חדשות להשקעה ביישובים הערבים ובחברות ערביות.

בכל מקרה, קרן אל-בואדר אינה מופיעה בתקציב המדינה לשנת 2019 ובשל כך, לא ידוע אם הממשלה עדיין מתכוונת להמשיך בהפעלתה בעתיד.

המשרד לפיתוח הנגב והגליל

	2018	2019
תקציב פיתוח הנגב והגליל	312,713,000	454,219,000
סה"כ תקציב המשרד לפיתוח הנגב והגליל	353,121,000	497,697,000
סה"כ תקציב משרד ראש הממשלה	2,021,980,000	2,440,926,000

המשרד לפיתוח הנגב והגליל גם נמצא בתחום אחריותו של משרד ראש הממשלה ופועל תחתיו מבחינה אופרטיבית. אך באופן כללי, המשרד אמון על פיתוח פרויקטים ספציפיים ורוחביים באזורי הנגב והגליל כאזורים פריפריאליים גם מבחינה חברתית. לפי ספר התקציב, המשרד לפיתוח הנגב והגליל פועל במסגרת 17 תקנות תקציב בלבד! כך שממילא קשה לעקוב אחרי פעילות המשרד ואופן הקצאת המשאבים מטעמו.

פעילות המשרד יוצאת לפועל על ידי הרשויות לפיתוח הנגב והגליל, תפעול תכנית הצפון, אירועי תרבות ומוסדות ציבור. לפי ספר עיקרי התקציב לשנת 2019, תקציב המשרד גדל משמעותית בגלל התווספות תחום הפריפריה החברתית.

באותה עת, המשרד מקצה סכום של 20 מיליון שקלים בשנת 2019 (תקנה מס' 04630318) לפיתוח תעשייתי בפריפריה. אין פירוט בספר התקציב לגבי איפה פיתוח זה יהיה ואם אכן הכספים מופנים גם ליישובים הערבים.

החלטת ממשלה מס' 922 כוללת תקציב כולל של כ-188 מיליון שקלים לאוכלוסייה הערבית ב-5 שנים. פירוט סעיף זה בהחלטה אומר שהתקציב לא יפחת משיעור הערבים בגליל ובנגב. כחצי מתושבי הגליל והנגב הם ערבים, כך שהאוכלוסייה הערבית אמורה לקבל בשנת 2019 סכום של כ-227 מיליון שקלים (מחצית מתקציב פיתוח הנגב והגליל בשנה זו) ולא הסכום שניתן לפי החלטת הממשלה שמסתכם בכ-30 מיליון שקלים בשנה.

המשרד לביטחון פנים

	2018	2019
תקציב פיתוח המשרד לביטחון פנים	453,094,000	533,575,000
תקציב הכבאות וההצלה	1,207,810,000	1,311,071,000
תקציב משטרת ישראל	11,770,995,000	12,666,652,000
סה"כ תקציב המשרד לביטחון פנים	17,658,928,000	18,299,433,000

אחת הסוגיות העיקריות שהאוכלוסייה הערבית מתמודדת איתן היא סוגיית הפשיעה והימצאות הנשק הלא חוקי בכמויות גדולות ביישובים הערבים.

נכון לאוקטובר 2018, נרצחו כ-1280 אזרחים ערבים משנת 2000.

באוגוסט 2018, פורסם דו"ח מבקר המדינה תחת הכותרת "התמודדות המשטרה עם החזקת אמצעי לחימה לא חוקיים ואירועי ירי ביישובים ערביים בין 2014-2016". על פי הדו"ח:

* 95% מעבירות הירי באזורי מגורים בשנת 2016 קרו ביישובים ערביים

* ישנה עלייה ניכרת בהיקף השימוש באמל"ח ביישובים הערבים

* אזרחים ערבים מעורבים ב-40% מעבירות האלימות וב-60% מתיקי הרצח

נתונים אלו מראים בבירור את התמונה העגומה של מצב הפשיעה ביישובים הערבים, בנוסף לנתונים אחרים מטעם המשטרה שהראו שישנה עלייה של 9% במספר מעצרי השווא של ערבים ברק בשל היותם ערבים בהשוואה לירידה במספר מעצרי השווא של יהודים. אותם נתונים הראו גם ש-48% מהחשודים שנעצרים לתקופה קצרה של עד 24 שעות הם ערבים.

המשטרה אינה עושה די כדי להשתלט על המצב המעורער של הביטחון ביישובים הערבים, ואף מחמירה עוד יותר את המצב בשל גזענות מושרשת נגד ערבים בארגון. המשטרה נכשלת במכוון בהתמודדות עם הפשיעה, כך שהיא מקבלת תקציבים של מיליארדים אך מצליחה להגיש כתבי אישום רק ב-3.4% מהמקרים.

דו"ח מבקר המדינה שם דגש גם על העובדה שקיים חוסר אמון של הציבור הערבי כלפי המשטרה. ניתוח של מרכז מוסאוא מראה שחוסר האמון נובע בעיקר מההסתה המתמשכת של ראש הממשלה בנימין נתניהו והשר לביטחון פנים גלעד ארדן נגד הציבור הערבי ומנהיגיו. בנוסף לאלימות המשטרית הגוברת נגד הציבור

הערבי והיד הקלה על ההדק בצל ההסתה הממשלתית. המשטרה והשב"כ אמורים לקחת אחריות עקב אי רצונם לבלום את הברחת האמל"ח מהצבא לחברה הערבית.

בסופו של דבר, דו"ח המבקר גם מצביע על הפערים ביישום התכניות הממשלתיות למאבק באלימות ביישובים הערבים ובמיוחד כאשר מדובר בתכנית "עיר ללא אלימות" שמונהגת רק ברבע מהיישובים.

מבחינה תקציבית ולפי החלטת ממשלה מס' 922, המשרד לביטחון פנים אמור להנהיג תכנית לחיזוק תחושת הביטחון ביישובים הערבים שתתקצב בסכום כולל של כ-550 מיליון שקלים בחמש שנים. בפועל, התקנה היחידה בתקציב 2019 שמתייחסת לנושא היא תקנה מס' 52500105 שמתקצבת בסכום של 41 מיליון שקלים.

הסקירה הכללית מראה שהמשטרה לא אפקטיבית כאשר מדובר במלחמה בפשיעה ביישובים הערבים. לכן מרכז מוסאוא דורש לקחת בחזרה את התקציבים שמושקעים באופן לא אפקטיבי במשטרה, ולהשקיעם במערכת החינוך הערבית שתביא שינוי אמיתי בשטח. במקום לבנות בתי כלא, אפשר לבנות בתי ספר.

משרד התיירות

	2018	2019
תקציב משרד התיירות	306,388,000	351,833,000
תקציב פיתוח התיירות	574,820,000	297,351,000
סה"כ התקציב לתיירות	881,208,000	649,184,000

החלטת הממשלה מס' 922 מתעלמת לחלוטין מהפוטנציאל התיירותי הטמון ביישובים הערבים בניגוד לתחזיות ההכנסות שיכולות להיות מתיירות ביישובים. פיתוח התיירות ביישובים יכול בהחלט להביא להורדת שיעורי האבטלה ולהגברת הפעילות המסחרית ביישובים ובכך לתרום באופן כללי לפיתוח כלכלי במדינה.

תקציב המדינה אינו מכיל תקציבים ייעודיים לפיתוח התיירות ביישובים הערבים : אפילו תקנה מס' 780104 שאמורה לכלול תקציב לפיתוח התיירות בנצרת אינה מתוקצבת בכלל בתקציב 2019.

תחומי ההשקעה הדרושים בענף זה :

(1) פיתוח תשתיות תיירות ביישובים בעלי פוטנציאל כמו נצרת, כפר כנא, ג'יסר א-זרקא, דיר חנא, אום אלפאחם, סכנין, כאוכב אבו אלהיג'א, דליית אל-כרמל, עוספייה, לקייה, פסוטה ורהט.

(2) הפעלת מערך סיוע להקמת עסקים בתחום התיירות.

(3) השקעה בשיווק היישובים הערביים והפיכתם לאטרקציה תיירותית, הן לתיירות פנים והן לתיירות חוץ.

(4) מימון תכניות הכשרה, בעיקר לנשים, לפיתוח עסקי תיירות.

(5) הקמת תכנית ייעודית רב שנתית לפיתוח מיזמים ותשתיות של תיירות לפי אזור בגליל ובנגב, תוך הכללת היישובים הערבים כחלק אינטגרלי בתכנית.

הרשות הממשלתית למים ולביוב ומשק המים

2019	2018	
124,127,000	112,371,000	תקציב הרשות הממשלתית למים ולביוב
884,058,000	1,015,215,000	תקציב מפעלי המים
1,008,185,000	1,127,586,000	סה"כ התקציב למשק המים

שני האתגרים המשמעותיים במשק המים והביוב באוכלוסייה הערבית הם סיום תהליך התיאגוד והנחת תשתיות ביוב, וחיבור למפעלי השבת מי קולחין.

תאגידי המים והביוב

לתיאגוד הרשויות הערביות חשיבות עצומה בפיתוח משק המים והביוב. במסגרת תקציב ייעול מבנה תאגידי המים והביוב, עיקר הפעילות תתמקד בהמשך תמיכה בצירוף רשויות מקומיות לתאגידי המים והביוב.

לפי ספר עיקרי התקציב, ישנם 56 תאגידי מים שנותנים שירות ו-26 רשויות מקומיות שעדיין לא הצטרפו לתאגידי מים לפי החוק. הבעיה העיקרית בתחום זה היא שקיימים מקרים בהם תאגידי המים מסרבים לקבל יישובים מסוימים, למשל כמו המקרה של ג'יסר א-זרקא. על מנת להביא להצטרפות כל הרשויות המקומיות לתאגידים, על הממשלה להכריח את התאגידים לכלול את כל היישובים ללא הבחנה.

עיקר הסיוע לתאגידי המים מועבר להקמת תשתיות ביוב ביישובים שמדורגים בדירוג סוציו-אקונומי 1-4, שרובם יישובים ערבים. החלטת הממשלה מס' 922 מקצה תקציב של 750 מיליון שקלים במשך חמש שנים להקמה ושדרוג של מערכות ביוב. סכום זה אינו מספק את הצרכים של יישובים ספציפיים הזקוקים לשירותים אלו כמו ג'יסר א-זרקא, פרידיס והכפרים הלא-מוכרים בנגב.

מקורות

- "אושרו הקלות ברישום מקרקעין ביישובים של בני מיעוטים" – גלובס, 17.8.2015
- "אזרחים ערבים נעצרים יותר, אך מוגשים נגדם פחות כתבי אישום" – הארץ
- "אי התקדמות הרשאות מול ביצוע – עדכון סטטוס ועד ראשי רשויות ערביות החלטה 922" – מצגת שהוצגה מאת משרד השיכון, 8.8.2018.
- "אי-שוויון בבריאות וההתמודדות עמו 2017" – דו"ח מאת משרד הבריאות, נובמבר 2017
- "דברי תשובה לשאלתה רגילה 1348 – המחסור בכיתות לימוד ובתי ספר בחברה ערבית בדואי בדרום" – מאת משרד החינוך, 8.7.2018.
- "דו"ח מבקר המדינה: בעיית תיאום ומחסור בכוח אדם מביאים לטיפול כושל בעבירות נשק בחברה הערבית" – הארץ
- "דוח העוני: ישראל המדינה הענייה ביותר בין מדינות ה-OECD" – גלובס
- "החינוך הערבי: צרכים, חסמים ודרישות" – ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי, יולי 2018.
- "החל מרתון ההעברות התקציביות של סוף שנה – ועדת הכספים אישרה קרוב ל-5 מיליארד ₪ העברות תקציביות בין סעיפי התקציב השונים" – אתר ועדת הכספים של הכנסת
- "הרחבת נגישות ההשכלה הגבוהה בישראל לחברה הערבית – הערות לתכנית עבודה רב שנתית" – מרכז מוסאוא, 15.6.2017.
- "הרחבת נגישות ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית בישראל" – מצגת שהוצגה מאת המועצה להשכלה גבוהה, פברואר 2017.
- "התכנית לקידום מערכת החינוך בחברה הערבית" – מצגת שהוצגה בוועדת הכספים של הכנסת מאת משרד החינוך, 13.2.2018
- "התמודדות המשטרה עם החזקת אמצעי לחימה לא חוקיים ואירועי ירי ביישובים ערביים בין 2014-2016" – דו"ח מבקר המדינה, אוגוסט 2018
- "ועדת הכספים אישרה העברות תקציביות בהיקף של כ-21.43 מיליארד שקלים, העברה למתפ"ש נדחתה ברוב קולות" – אתר ועדת הכספים של הכנסת
- "חוש נבואי: האנשים שרכשו שטח אש במדבר – וקיבלו יישוב" – דה-מרקר, 26.8.2018.
- "חיסול הרשות לפיתוח כלכלי בחברה הערבית יפגע בכולנו" – דה-מרקר
- "ישראל לא לומדת: השקעה נמוכה בגיל הרך, צפיפות בכיתות – ופערים גדולים" – דה-מרקר, 12.9.2018.

"מבט על החינוך הערבי" – מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת לקראת דיון בוועדת החינוך, 15.7.2018.

"מי יממן את הקמת "סביון של הדרום" בחצי מיליארד שקל?" – דה-מרקר, 16.8.2018.

"מסמך ההחלטות והמלצות המדיניות לאור הליך ההיוועצות" – טיוטה מאת משרד הרווחה ומשרד הבריאות, אוגוסט 2018.

"משרד החינוך חילק לתלמידים חזקים את הסיוע שנועד לתלמידים המוחלשים" – דה-מרקר, 13.8.2018.

"סיכום תקציבי לשנים 2016-2017 ותכנון תקציב 2018" – מצגת שהוצגה בוועדת הכספים של הכנסת מאת משרד השיכון, 13.2.2018.

"פתיחת שנת הלימודים תשע"ט" – מצגת שהוצגה מאת מנכ"ל משרד החינוך בוועדת החינוך של הכנסת, ספטמבר 2018.

"קבינט הדיור יחליט אם יוקם יישוב לבעלי מוגבלות על עתודות קרקע של יישוב ערבי" – דה-מרקר, 13.8.2018.

"רפואה שלמה: מערכת הבריאות בישראל כמודל לחיים משותפים של יהודים וערבים" – מאת המרכז הרפורמי לדת ומדינה, פברואר 2017.

"שופט ביהמ"ש העליון, סלים ג'ובראן: "שאלת הבעלות בקרקעות נשארת כאבן נגף בכל יוזמה תכנונית" – דוברות לשכת עורכי הדין בישראל.

"תכניות מועדפות לדיור (תמ"ל) – פתרון פלא או משחק סכום אפס" – דו"ח מאת המרכז הערבי לתכנון אלטרנטיבי.

"תכנית אתגרים – ועדת החינוך בכנסת" – הוועד הארצי לראשי רשויות ערביות, הוועדה המלווה לענייני חינוך, 13.7.2018.

"תכנית השלמה להחלטת ממשלה מס' 922" – מאת משרד הכלכלה והתעשייה, 21.3.2017.

"תכנית מערכתית לשיפור במצב הבריאות בחברה הערבית ולצמצום אי-שוויון בבריאות ובשירותי בריאות" – טיוטה מאת משרד הבריאות, יולי 2018.

אומדן תקציבי החלטת ממשלה מס' 922 לעניין פיתוח כלכלי של אוכלוסיית המיעוטים – המשרד לשוויון חברתי.

אתר המשרד לפיתוח הנגב והגליל

אתר מינהל התכנון

אתר משרד הבינוי והשיכון

אתר משרד החקלאות ופיתוח הכפר

אתר משרד הכלכלה והתעשייה

אתר משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים

אתר קרן אל-בואדר

דו"ח העוני 2016 – המוסד לביטוח לאומי

דו"ח חוק חופש המידע של משרד הכלכלה והתעשייה לשנת 2017

החלטת ממשלה מס' 1052

החלטת ממשלה מס' 1295

החלטת ממשלה מס' 1539

החלטת ממשלה מס' 4136

החלטת ממשלה מס' 4137

החלטת ממשלה מס' 4139

החלטת ממשלה מס' 4140

החלטת ממשלה מס' 922

הצרכים התקציביים של החברה הערבית לשנת 2019, לקראת גיבוש תקציב המדינה לשנים 2019-2020 – מרכז מוסאוא

התכנית לפיתוח כלכלי וקידום מצוינות ברשויות מקומיות בחברה הערבית – משרד הפנים

התקציבים המיועדים לאוכלוסייה הערבית מתקציב המדינה לשנת 2017-2018 – מרכז מוסאוא

חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת התקציב 2019), התשע"ח 2018

חוק התקציב לשנת הכספים 2019

חוק לקידום הבנייה במתחמים מועדפים לדיור (הוראת שעה), תשע"ד – 2014

מענה לשאילתה על חלקה של החברה הערבית בתקציב לשנים 2017 ו-2018 – משרד הכלכלה והתעשייה

מערכת המידע של מרכז מוסאוא בתחומי החינוך, רווחה, דיור ותכנון.

נייר עמדה – אזורי תעשייה בישובים הערביים, מרכז מוסאוא

עתירה 15/4321 – מרכז מוסאוא, עו"ד אורי ענבר, מוראד עמאש ואח' נ' משרד הבריאות

עתירה 17/8879 – מרכז מוסאוא נ' המועצה להשכלה גבוהה והקריה האקדמית
אונו

שאלתה בדבר חלקה של האוכלוסייה הערבית בתקציבי התכנית הכלכלית במשרד
לשוויון חברתי – המשרד לשוויון חברתי

תכנית רב שנתית לפיתוח כלכלי ביישובים הערבים בישראל – הוועד הארצי לראשי
הרשויות המקומיות הערביות בישראל

תקנות תקציב המדינה לשנת 2018

תקנות תקציב המדינה לשנת 2019

תקציב המדינה הצעה לשנת הכספים 2019 – עיקרי התקציב ותכנית התקציב הרב-
שנתית

תשובה לשאלתה מס' 2099 בנושא: יישום החלטת הממשלה 922 – משרד העבודה,
הרווחה והשירותים החברתיים

נספחים

נספח 1 : מוסדות ציבור במסגרת החלטת ממשלה מס' 922 – הוצג מטעם משרד הבינוי והשיכון ביום עיון למהנדסים שאורגן ע"י מרכז מוסאוא.

מוסדות ציבור שהסתיימה בנייתם

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	חברה מנהלת/רשות	תאריך חניכה	הערות/חסמים
אכסאל	2016	2	אולם ספורט	בביצוע הרשות (משכ"ל)	מאי-18	הוגש חשבון סופי
טורעאן	2017	2	ספרייה	בביצוע הרשות	מאי-18	הסתיים
אום אלפאחם	2017	2	אולם מופעים	בביצוע הרשות	אפר-18	הסתיים
משהד	2016	1	אולם התעמלות	בביצוע הרשות	מאי-18	הסתיים
משהד	2016	0.5	מתנ"ס	בביצוע הרשות	יול-18	הסתיים
מזרעה	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 1,200 מ"ר	בביצוע הרשות	מאי-18	הסתיים
בסמ"ה	2016	4.5	שלוחת מתנ"ס	בביצוע הרשות	מאי-18	הסתיים
כפר קרע	2016/17	6.5	מרכז תרבות	בביצוע הרשות	דצמ-18	
נחף	2016	2	השלמת קירוי 2 מגרשי ספורט	בביצוע הרשות (משכ"ל)	מאי-18	הסתיים

סטטוס מוסדות ציבור 2016-17 – באמצעות רשויות

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
אבו גוש	2016	4.5	אולם ספורט	בביצוע הרשות	בביצוע	ספט-19	מזוהה פער של 500 אש"ח להפרדת האתר לביה"ס הפעיל – חיים בצוותא
אכסאל	2017	2.5	מבנה רב תכליתי 500 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	אוג-19	משכ"ל
אכסאל	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	נוב-18	מאי-19	בבדיקה לביצוע מול משכ"ל
אל עריאן	2016	1.5	הרחבת מבנה מועדון נוער	בביצוע הרשות	נוב-18	יוני-19	בתהליך הוצאת היתר
אעבלין	2017	2	אולם תרבות	בביצוע הרשות (משכ"ל)	דצמ-18	דצמ-19	בתהליך הוצאת היתר
באקה אל-גרביה	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	נוב-18	מאי-19	בתהליך הוצאת היתר
באקה אל-גרביה	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	נוב-18	מאי-19	גמר תכנון לפני הגשה לוועדה להוצאת היתר
בועיינה-נגידאת	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 3 קומות בגודל 600 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	נוב-19	בתהליך הוצאת היתר
ביאדה (מעלה עירון)	2016	0.8	מבנה רב תכליתי 200 מ"ר	בביצוע הרשות	נוב-18	אוק-19	בתכנון
בסמ"ה	2017	2	מגרש ספורט	יבוצע באמצעות	ינו-19	דצמ-19	בתהליך הוצאת היתר

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
			משולב מקורה	הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)			
בענה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	ינו-19	ינו-20	התכנון הסתיים, בתהליך אישור רמ"י לגבי חוזה חכירה
ג'דידה-מכר	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	מאי-19	
ג'ש	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע הרשות	ינו-19	ינו-20	אושר בוועדת חריגים הקמת אודיטוריום – חסר חומר מהרשות
ג'ת	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד	נוב-18	נוב-19	היתר קיים, בבדיקת ביצוע מול משכ"ל
דבוריה	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע הרשות (משכ"ל)	ינו-19	מרץ-20	חלק מקומפלקס רחב של חניית קאנטרי-יש מכרז ביצוע מול משכ"ל
דבוריה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	דצמ-18	דצמ-19	בתכנון לפני הגשה להיתר
דחי	2016	1.5	שיפוץ והרחבת מועדון נוער	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	פבר-19	יש מרכז ביצוע דרך משכ"ל
דיר אלאסד	2017	2	השלמת מימון אולם ספורט	בביצוע הרשות	אוק-18	מרץ-19	בתהליך הוצאת היתר
דיר חנא	2016	2	השלמת מימון אולם	בביצוע הרשות	בביצוע	אוק-18	בשלבי סיום

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
			ספורט	(משכ"ל)			
דיר חנא	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	אוק-19	בשלב סיום פרוגרמה – יבוצע באמצעות משכ"ל
זלפה (מעלה עירון)	2016	4	מבנה רב תכליתי 900 מ"ר	בביצוע הרשות	נוב-18	אוק-19	בתכנון
טורעאן	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 2000 מ"ר	בביצוע הרשות	ינו-19	מאי-20	בתכנון
יפיע	2017	2	השלמת מימון אולם ספורט	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	נוב-19	בתהליך הוצאת היתר-באמצעות משכ"ל
יפיע	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד	נוב-18	אוק-19	בתהליך הוצאת היתר
כאבול	2016/17	6.5	שלוחת מתנ"ס	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	מאי-20	היתר בניה
כאוכב אבו אלהיג'א	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 740 מ"ר	בביצוע הרשות	נוב-18	אוג-19	אושר בוועדת חריגים ביצוע מבנה 740 מ"ר
כפר ברא	2016	4.5	מבנה רב תכליתי (כחלק מקומפלקס)	בביצוע הרשות	דצמ-18	דצמ-19	
כפר יאסיף	2016	2	מבנה רב תכליתי	בביצוע הרשות (משכ"ל)	אין הערכה		במשא ומתן עם הכנסייה להקצאת קרקע
מג'ד אלכרום	2017	2	השלמת בניית ספרייה	בביצוע הרשות	בביצוע	ספט-18	
מג'ד אלכרום	2017	4.5	מבנה רב תכליתי (היכל אומנויות)	בביצוע הרשות	מרץ-19	מאי-20	בתכנון לפני הגשה להיתר
מוסמוס (מעלה עירון)	2016	4	מבנה רב תכליתי 1350 מ"ר	בביצוע הרשות	ההרשאה מוקפאת		ההרשאה הוקפאה בהמלצת החשבות עקב ריבוי פרויקטים באותה רשות, תופעל ב-2018

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
מוסמוס (מעלה עירון)	2016	1.5	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע הרשות	נוב-18	מאי-19	בשלבי היתר
מוקיבלה	2016	2	קירוי 2 מגרשי ספורט משולבים	בביצוע הרשות	בביצוע	אוק-18	
מוקיבלה	2016	0.5	שיפוץ מתנ"ס	בביצוע הרשות	בביצוע	אוק-18	
מוקיבלה	2016	2	מגרש ספורט משולב	בביצוע הרשות	בביצוע	אפר-19	
מושרייפה (מעלה עירון)	2016	2.8	מבנה רב תכליתי 1800 מ"ר	בביצוע הרשות	ההרשאה מוקפאת		ההרשאה הוקפאה בהמלצת החשבות עקב ריבוי פרויקטים באותה רשות, תופעל ב-2018
מושרייפה (מעלה עירון)	2016	1.2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע הרשות	נוב-18	מאי-19	בשלבי היתר
מושרייפה (מעלה עירון)	2016	1.5	מגרש ספורט משולב	בביצוע הרשות	נוב-18	מאי-19	יצא מכרז לביצוע
מעיליא	2016	4.5	מבנה רב תכליתי כחלק מקומפלקס	בביצוע הרשות	ינו-19	יול-20	חסר הרשאת משרד הפנים
משהד	2016	3	אולם ספורט 1200 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	ינו-19	ינו-20	לקראת מכרז, היתר קיים
נחף	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 2 קומות 600 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	בביצוע	יוני-20	
נין	2016	2	הרחבה ושיפוץ מועדון נוער	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	מאי-19	
סאלם (מעלה עירון)	2016	1.2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע הרשות	ינו-19	ינו-20	בתהליך הוצאת היתר
סכנין	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם	נוב-18	מאי-19	

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
				לפרוגרמת המשרד			
סנדלה	2016	2	בניית מבנה רב תכליתי בגודל 250 מ"ר בהתאם לפרוגרמת המשרד	בביצוע הרשות	ינו-19	דצמ-19	
ע'ג'ר	2016	2	השלמת מימון לאולם ספורט	בביצוע הרשות	ינו-19	אוג-19	בתכנון לפני הגשת היתר
עוזייר	2016	4.5	מבנה רב תכליתי כחלק מקומפלקס	בביצוע הרשות (משכ"ל)	בביצוע	מרץ-19	
עילבון	2016	4.5	תכנון וביצוע אודיטוריום ומועדון נוער	בביצוע הרשות (משכ"ל)	דצמ-18	דצמ-19	בתהליך הוצאת היתר
עין חוד	2016	1.5	הרחבה למבנה רב תכליתי	בביצוע הרשות	נוב-18	נוב-19	בתהליך הוצאת היתר
עין מאהל	2016/17	6.5	אולם ספורט	בביצוע הרשות (משכ"ל)	בביצוע	פבר-19	
עין נקובא	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	אין הערכה		יש התנגדות תושבים
עין רפא	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	דצמ-18	דצמ-19	
פסוטה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 800 מ"ר	בביצוע הרשות (משכ"ל)	נוב-18	נוב-19	בתהליך הוצאת היתר
פרידיס	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד	נוב-18	נוב-19	בוצעה מדידה, בתכנון והכנה להוצאת היתר
ראס עלי	2016	1.5	הרחבה למבנה רב תכליתי	בביצוע הרשות	נוב-18	יוני-19	בתהליך הוצאת היתר
ריינה	2016	2	קירוי 2	בביצוע	נוב-18	ינו-19	בתהליך הוצאת

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	רשויות	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
			מגרשי ספורט	הרשות (משכ"ל)			היתר
ריינה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 600 מ"ר	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	ינו-19	דצמ-19	בתכנון לפני הגשה להיתר
ריינה	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	יבוצע באמצעות הרשות בהתאם לפרוגרמת המשרד (משכ"ל)	ינו-19	יול-19	לפני מדידה ותכנון ראשוני

סטאטוס מוסדות ציבור 2016-17 – באמצעות חברות מנהלות

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	חברה מנהלת	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים	
אום אל קוטוף	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		עקב פיטורי הקבלן, נבחנת אופציה למכרז חדש	
בענה	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	אין הערכה		הרשות התחייבה לבצע את הפיתוח של המגרש אך לא עמדה בהתחייבות, אין היתר ואין הקצאת קרקע	
גילגוליה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		יש בעיה עם השטח, נדרש לאתר שטח אחר	
גילגוליה	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	בביצוע	ינו-19		
ג'סר א-זרקא	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת עמק איילון	נוב-18	אוג-19	בתהליך הוצאת היתר	
ג'סר א-זרקא	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	בביצוע	ינו-19	עקב בעיית אחוזי בניה, ייבנה מגרש ללא קירוי בשלב הראשון עד הוצאת היתר לקירוי	
ג'ת	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	בביצוע	דצמ-18		
זימר	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת עמק איילון	נוב-18	נוב-19	בתהליך הוצאת היתר	
טייבה	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	בביצוע	ספט-18	פבר-19	יש היתר, יש עיכוב עקב צורך במדידה ובדיקת ביסוס קרקע מצד הרשות
טירה	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת א.פ.ד	בביצוע	ינו-19	אוג-19	בתכנון
טמרה	2016	2	מגרש	בביצוע	בביצוע	ספט-18	פבר-19	יש היתר

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	חברה מנהלת	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
אלזעבייה			ספורט משולב מקורה	חברת CPM			
כפר כנא	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת א.פ.ד	ינו-19	אוג-19	בתכנון
כפר מצר	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	ינו-19	אוג-19	יש התנגדות תושבים לכניסה לשטח. בטיפול ראש הרשות
כפר קאסם	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת א.פ.ד	ינו-19	אוג-19	בתכנון
מייסר	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		עקב פיטורי הקבלן, נבחנת אופציה למכרז חדש
נאעורה	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		עקב פיטורי הקבלן, נבחנת אופציה למכרז חדש
נצרת	2017	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת א.פ.ד	ינו-19	אוג-19	בתכנון
סולם	2016	2	מבנה רב תכליתי 250 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		עקב פיטורי הקבלן, נבחנת אופציה למכרז חדש
עילוט	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת עמק איילון	אין הערכה		ראש הרשות מתנגד לביצוע באמצעות חברה מנהלת, מבקשים מבנה גדול יותר באיגום תקציבים-יעלה בוועדת חריגים
פרידיס	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	בביצוע	נוב-19	
קלנסווה	2017	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת יהל מהנדסים	אין הערכה		היתר תוך 4 חודשים, דצמבר טיוטה למכרז
קלנסווה	2017	2	מגרש	בביצוע	בביצוע		

שם היישוב	שנת תקציב	תקציב (מלש"ח)	סוג מבנה	חברה מנהלת	תחילת ביצוע בשטח	תאריך חניכה	הערות/חסמים
			ספורט משולב מקורה	חברת א.פ.ד			
קלנסווה	2016	2	מגרש ספורט משולב מקורה	בביצוע חברת CPM	אוק-18	מאי-19	
שעב	2016	4.5	מבנה רב תכליתי 488 מ"ר	בביצוע חברת עמק איילון	נוב-18	נוב-19	יש קבלן זוכה לאחר מכרז, לקראת חתימת חוזה מול הקבלן ותחילת תכנון להוצאת היתר